

**ZÁKLADNÍ ŠKOLA
UNESCO
UHERSKÉ HRADIŠTĚ**

Komenského náměstí 350, 686 62 Uherské Hradiště

unesco

Člen Sítě přidružených škol

Minimální preventivní program

2025/2026

Vypracoval: Mgr. Petr Kočíř

Obsah

1. Minimální preventivní program – základní informace	3
2. Cíle MPP.....	3
3. Aktivity specifické a nespecifické prevence:	4
4. Činnost školního poradenského pracoviště:	6
5. Přehled spolupracujících organizací	8
6. Způsoby prezentace aktivit MPP	11
7. Krizové plány školy v jednotlivých oblastech	11
7.1. Záškoláctví	11
7.2. Násilné chování, agrese	12
7.3. Vandalismus	14
7.4. Nová náboženská hnutí	15
7.5. Extremismus, rasismus, xenofobie, antisemitismus	16
7.6. Rizikové sexuální chování	17
7.7. Sebeпоškozování (automutilace, selfharm)	17
7.8. Netolismus.....	21
7.9. Poruchy příjmu potravy	22
7.10. Šikana	23
7.11. Kyberšikana	26
7.12. Alkohol.....	26
7.13. Syndrom CAN.....	28
7.14. Krizový plán školy – krádeže.....	30
7.15. Tabákové výrobky (cigarety, elektronické cigarety, nikotinové sáčky)	30
7.16. Návykové látky	31
7.17. Rizikové chování v dopravě	34
7.18. Domácí násilí.....	34
7.19. Příslušnost k subkulturám	35
7.20. Homofobie.....	36
7.21. Duševní zdraví X duševní onemocnění a psychická krize	36
7.22. Sebevražedné chování.....	42
8. Strategie ochrany před aktivním střelcem	47
Závěr	50

1. Minimální preventivní program – základní informace

Školní rok:

2025/2026

Škola:

Základní škola UNESCO, Uherské Hradiště, Komenského náměstí 350, příspěvková organizace

Školní metodik prevence:

Mgr. Petr Kočíř

Kontakt: kocir@zsunesco.cz

Konzultační hodiny metodika prevence: středa: 7:00-7:45, úterý: 14:00-15:00

Ve funkci metodika prevence jsem 21 let.

Studium metodika jsem absolvoval v roce 2011-2012.

Škola byla oceněna za MPP v roce 2013 a 2018.

2. Cíle MPP

- Doplnovat i v průběhu školního roku MPP
- 1x za školní rok provést dotazníkové šetření vybraných sociálně-patologických jevů
- Nadále spolupracovat s různými institucemi na prevenci
- Spolupráce se všemi pedagogickými pracovníky školy, zejména výchovným poradcem, školní psycholožkou a třídními učiteli
- Více koordinovat prevenci na I. stupni
- Využít schválenou dotaci z prostředků města Uherské Hradiště (projekt: Posílení výuky nacistického a komunistického bezpráví v 9. ročníku – 11 000,-Kč)
- Pokusit se získat grant Zlínského kraje pro rok 2026

3. Aktivity specifické a nespecifické prevence:

Září

- Adaptační dny a pobyty pro žáky 1. tříd a 6. tříd
- Začátek sportovních kroužků
- Projekt Bezpečný internet (1.-9. tříd) - celoročně

Říjen

- Sběr papíru (soutěž žáků 1.–9. tříd) – Ekologická výchova – celoroční soutěž (začátek)
- Beseda: Trestní odpovědnost mladistvých pro žáky 8. tříd (Policie ČR)
- Preventivní program pro žáky 2. tříd – Policista je náš kamarád
- Kyberšikana – přednáška Policie ČR pro žáky 5. tříd – 1 vyuč. hodina
- Branný den (6.–9. ročník) – hasiči, záchranná služba, zdravotní péče, policie
- Beseda o dospívání (dívky 6. ročník – zajišťuje Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu) – 1 vyučovací hodina
- Kyberšikana: 6. ročník – Pavel Pakosta z organizace ACET
- Problémy těhotenství a rodičovství mladistvých (učivo – 9. ročník výchova ke zdraví)
- Preventivní program: Aby se to nestalo pro žáky 8. tříd

Listopad

- Příběhy bezpráví (beseda s pamětníkem komunistického bezpráví + projekce filmu) pro žáky 9. tříd – kolem státního svátku 17. listopadu – 2 vyuč. hodiny pro každou třídu
- Návštěva věznice nebo výstavy v Uherském Hradišti (9. ročník)
- Poruchy příjmu potravy (učivo 9. ročník – výchova ke zdraví)
- Výživa a zdraví (učivo 8. ročník – výchova ke zdraví)
- Pripomínka: Den válečných veteránů 11. 11.
- Péče o zdraví (učivo – 6. ročník výchova k občanství)
- Způsoby chování při pobytu v různých prostředích a v krizových situacích (učivo – 6. ročník výchova k občanství)
- Beseda s žáky 5. tříd: Normální je nekouřit (PPP UH)
- Beseda pro žáky 8. tříd: Hra na hraně (Podané ruce Zlín)

Prosinec

- DEN AIDS (beseda + výukový program pro žáky 9. tříd) – 4 vyučovací hodiny
- Nebezpečí náboženských sekt (učivo 7. ročníku výchova k občanství)
- Vlivy vnějšího a vnitřního prostředí na zdraví

Leden

- Alkohol, kouření, nebezpečné látky, zbraně, násilí (učivo – 9. ročník výchova k občanství)
- Náhradní rodinná péče, pomoc na dálku, linka důvěry (učivo – 6. ročník výchova k občanství)
- Připomínka: Památný den obětí holocaustu 27. 1.
- Slušnost pro každý den (učivo – 7. ročník výchova k občanství)

Únor

- Lyžařský výcvikový kurz (7. ročník) 2 x týden
- Šikana a její projevy (učivo – 9. ročník výchova ke zdraví)
- Nákazy přenosné sexuálním kontaktem (učivo - 8. ročník výchova ke zdraví)
- Sexuální kriminalita, zneužívání dětí (učivo – 9. ročník výchova ke zdraví)

Březen

- Ochrana před chronickými nepřenositelnými chorobami (učivo – 8. ročník výchova ke zdraví)
- Beseda s žáky 8. tříd na téma: Nebezpečí drog (8. ročník) – Podé ruce
- Program HASÍK pro žáky 2. a 6. tříd (2 x 2 vyučovací hodiny)
- Exkurze do Osvětimi s žáky 9. tříd
-

Duben

- Den Země (1.–9. ročník)
- Národnostní menšiny (učivo – 7. ročník výchova k občanství)
- Beseda o dospívání – chlapci (7. ročník) – zajišťuje organizace Čas proměn – 1 vyuč. hodina
- Připomínka: Den osvobození Uh. Hradiště - 30. 4.
- Preventivní program pro žáky 7. tříd: Jak se nestát závislákem – SZU

Květen

- Projekce filmu s tematikou komunistického nebo nacistického bezpráví: (8.-9. ročník)
- Exkurze: Po stopách Atentátu na Heydricha pro žáky 9. tříd – Praha
- Beseda Holocaust a antisemitismus – 2 vyučovací hodiny (9. třídy) – ACET

Červen

- Návykové látky a jejich vliv na zdraví – *Projekt pozor droga* (učivo 7. ročník výchova k občanství)
- Zdravý životní styl – PROJEKT (učivo 8. ročník – výchova ke zdraví)
- Školy v přírodě a školní výlety (1.–9. ročník)
- Připomínka: Den památky obětí komunistického režimu – 27. 6.
- Sběr papíru (1.–9. ročník) – ukončení soutěže
- Den s modrým majákem (I. stupeň)

Plán vzdělávání metodika prevence

- Pravidelné konzultace s okresním metodikem prevence
- Účast na Konferenci k prevenci – říjen 2025
- Semináře zaměřené na prevenci budou realizovány v závislosti na nabídce

4. Činnost školního poradenského pracoviště:

Činnost školního poradenského pracoviště je zaměřena na poskytování speciálně pedagogických a psychologických služeb našim žákům, jejich zákonným zástupcům a pedagogům. Naším cílem je vytvoření vhodných podmínek pro včasné odhalování problémů ve vzdělávání, v psychickém a sociálním vývoji žáků a tím předcházení dalšímu rozvoji problémů. Snažíme se hlavně zkvalitnit sociální klima školy, zaměřit se na všechny, kdo navštěvují naši školu, i na děti, které nemají problémy a vytvořit tak z naší školy místo, kde se všichni cítí bezpečně a spokojeně.

Tým ŠPP:

Ředitel školy – Mgr. Jan Vorba

Užší vedení školy – zástupci ředitele Mgr. Dagmar Janásová, Ing. Bc. Eva Motyčková

Školní metodik prevence – Mgr. Petr Kočíř

Školní psycholožka – Mgr. Vendula Slezáčková

Školní výchovný poradce – Mgr. Tomáš Pírek

Speciální pedagog – Mgr. Iva Potyková

(scházíme se 1x měsíčně nebo podle potřeby)

Zaměřujeme se hlavně na tyto základní činnosti:

A. Péče o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami

Jedná se o práci s dětmi, které mají nejrůznější potíže ve výuce, ať už jde o specifické poruchy učení, nebo žáky s jinými problémy (zdravotní znevýhodnění, sociální znevýhodnění, vývojové poruchy chování), které u nich způsobují výukové potíže. Na naší škole jde zejména na I. stupni o systém dyslektické péče a školní podpůrné kluby, které mají děti možnost navštěvovat na I. i II. stupni nepravidelně. Do této oblasti spadá také péče o žáky nadané. Na naší škole pracují dva asistenti pedagoga, kteří se těmito žáky věnují. Tito žáci také navštěvují společně jedenkrát týdně školní podpůrný klub.

B. Poskytování poradenských a konzultačních služeb z oblasti speciálně pedagogické, psychologické a preventivní

Všichni členové ŠPP poskytují poradenství pro žáky, zákonné zástupce a pedagogy.

C. Prevence školní neúspěšnosti

Cílem je vyhledávat a včas odhalit nejrůznější příčiny výukových potíží žáků a co nejdříve s žáky začít pracovat na vytvoření vhodných podmínek tak, aby nedocházelo k rozvoji problémů, ale k jejich nápravě, nebo alespoň zmírnění (např. náslechy v hodinách, konzultace s učiteli, přítomnost speciálního pedagoga a psychologa při zápisu do 1. tříd apod.)

D. Prevence sociálně-patologických jevů

Naším cílem je komunikovat s dětmi o problematických oblastech dříve, než problémy vůbec nastanou, a vytvořit tak stabilní síť preventivní činnosti. Naše škola realizuje pro podporu této oblasti pro děti např. adaptační pobyty, pracujeme s třídními kolektivy ve snaze podpořit tak pozitivní vztahy mezi dětmi, mezi dětmi a učitelem. Organizujeme řadu osvětových projektů a besed pro naše žáky. Do školy zveme odborníky z různých oblastí preventivní činnosti. Před problémy nezavíráme oči, ale otevřeně je s žáky a rodiči řešíme.

E. Kariérové poradenství

Pro žáky 9. ročníků nabízíme poradenství v oblasti profesní orientace. Může jít o formu individuálních konzultací, konzultací pro rodiče, ale i o nabídku profesní diagnostiky školní psycholožkou.

F. Řešení výchovných problémů

Při řešení výchovných problémů se společně s rodiči i žákem samotným snažíme najít co nejvhodnější možné řešení, které povede k odstranění výchovného problému a snížení jeho dopadu na žákovo další vzdělávání. Naše škola je přístupná také spolupráci s dalšími organizacemi v této oblasti.

G. Podpora spolupráce s rodinou

Provázanost a spolupráce mezi rodinou a školou je pro nás velmi důležitá a zastáváme názor, že je i pro optimální rozvoj žáků nezbytná. Proto se snažíme s rodinami našich žáků navázat dobrý vztah. Rodičům nabízíme konzultace ve škole a účast na projektech školy.

5. Přehled spolupracujících organizací

Středisko výchovné péče HELP

výchovné poradenství, krizová intervence, individuální, skupinové a rodinné terapie

Zelené náměstí 1292, Uherské Hradiště

tel.: 572 564 520

e-mail: svphelp@svp.uhedu.cz

web: <http://www.svphelp.cz>

K-centrum Charáč

pomoc při řešení drogových problémů, pro uživatele drog, pro rodiče a blízké

Šromova 136, Uherské Hradiště

tel.: 572 540 616

e-mail: charac@podaneruce.cz

web: <http://www.podaneruce.cz/>

MěÚ Uherské Hradiště

pomoc v oblasti výchovy a péče o nezletilé děti, dávky sociální péče, sociální poradenství, sociálně právní ochrana dětí, pomoc rodinám s dětmi v sociální nouzi, náhradní rodinná péče

Svatováclavská 568, Uherské Hradiště

tel: 572 525 750

tel.: 572 525 760

e-mail: Jana.Nohalova@mesto-uh.cz

Pedagogicko-psychologická poradna

Řešení výukových a výchovných problémů, diagnostické, intervenční a konzultační služby

Františkánská 1256, Uherské Hradiště

tel.: 572 551 352

e-mail: ppp@ppp.uhedu.cz

web: <http://www.pppuh.cz>

Internet Helpline

Zaměření: poradna pro bezpečný internet (pomoc dětským obětem internetové kriminality)

tel: 800 155 555 (nonstop)

e-mail: pomoc@linkabezpeci.cz

web: <http://www.internethelpline.cz/>

Nízkoprahové centrum TULiP

Volnočasové aktivity, pomoc mladým při řešení průšvihů ve škole, doma, s drogou...

Janáčkova (budova Pegasu), Uherské Hradiště

tel.: 572 550 008, 606 672 239

e-mail: tulip.uhradiste@caritas.cz

web: <http://www.klubtulip.cz/>

DONA linka

Telefonická pomoc osobám ohroženým domácím násilím

tel.: 251 511 31 (nonstop)

e-mail: dona@donalinka.cz

web: <http://www.donalinka.cz>

Památník Terezín

Vzdělávání žáků a učitelů v otázce holocaustu, antisemitismu a rasismu

Principova alej 304, Terezín,

Památník Lidice

Vzdělávání v otázce rasismu a neonacismu, výchova k vlastenectví

Tokajická č. p. 152, Lidice

tel.: 312 253 063

web: <http://www.lidice-memorial.cz>

Člověk v tísni

Zapojení do Projektu Příběhy bezpráví – besedy s pamětníky komunistického bezpráví + projekce dokumentárního filmu Jeden svět na školách + projekty

Člověk v tísni, o. p. s.

Šafaříkova 24, Praha 2

web: <http://www.pribehybezpravi.cz>

SZÚ Brno Centrum podpora veřejného zdraví

Spolupráce při organizaci vzdělávacího workshopu: Hrou proti AIDS

Oddělení podpory zdraví

tel: 515 577 517

Dcery 50. Let

Spolupráce při organizaci besed s pamětníky komunistického bezpráví

web: <http://www.dcery.cz>

ICEJ

Spolupráce při organizaci besed s pamětníky holocaustu

<http://www.centravzdelavaniadialogu.cz>

Policie ČR (paní nrap. Milena Šabatová)

Spolupráce při organizaci preventivních besed pro žáky

Armáda ČR

Spolupráce při organizaci besed a projektových dnů

Projekt POKOS a prezentace 601. skupiny speciálních sil z Prostějova

6. Způsoby prezentace aktivit MPP

- na pedagogických radách
- na chodbě školy je instalována nástěnka, kde jsou k dispozici základní údaje o prevenci na škole
- na třídních schůzkách
- na webových stránkách školy
- na stránkách školství Zlínského kraje
- v regionálních médiích (tisk a televize)

7. Krizové plány školy v jednotlivých oblastech

7.1. Záškoláctví

Prevence

- komunikace a spolupráce s TU (motivace žáků ke školní práci, průběžné sledování docházky, omluvenek, třídnické hodiny);
- jasně stanovená pravidla v rámci školního řádu ohledně omlouvání hodin a stanovení konkrétního postupu při určitém počtu neomluvených hodin (např. při určitém počtu pohovor s rodiči, pak svolání výchovné komise, vypracování Individuálního výchovného plánu).

Krizový plán

- Při zjištění či podezření na záškoláctví je třeba ihned informovat ředitele školy.
- O neomluvené i zvýšené omluvené nepřítomnosti žáků informuje třídní učitel pracovníka ŠPP, který tyto údaje vyhodnocuje a určuje další postup.

- Neomluvenou nepřítomnost **do součtu 10 vyučovacích** hodin řeší se zákonným zástupcem žáka třídní učitel formou pohovoru, na který je zákonný zástupce pozván doporučeným dopisem. Projedná důvod nepřítomnosti žáka, způsob omlouvání jeho nepřítomnosti, upozorní na povinnost stanovenou zákonem a seznámí zákonného zástupce s možnými důsledky v případě nárůstu neomluvené absence. O pohovoru provede zápis, do něhož uvede způsob nápravy dohodnutý se zákonným zástupcem. Zákonný zástupce zápis podepíše a obdrží kopii. Odmítnutí či převzetí zápisu se do zápisu zaznamenává.
- Následuje práce se žákem – zjišťování důvodů a postojů k záškoláctví, motivace, strategie řešení problému, podpora a hranice (krátkodobé či dlouhodobé vedení podle povahy problému, tzn. např. 1x týdně setkání pověřeného pedagoga, případně školního psychologa nebo školního speciálního pedagoga, a žáka, kde dochází k vyhodnocování chování žáka a nácviku nových vzorců chování, přičemž způsob práce záleží na konkrétní odborné způsobilosti pracovníka. Důležitá je také komunikace a spolupráce s rodiči (telefonická, osobní) – pravidelná zvýšená každodenní kontrola docházky ze strany rodičů, okamžitá informovanost ze strany školy (např. okamžitá zpětná vazba pomocí ranního telefonu či deníček, do kterého si každý den žák nechá potvrdit razítkem docházku).
- Pokud má žák **víc než 10 neomluvených hodin**, svolává ředitel školy **školní výchovnou komisi**. Podle závažnosti absence žáka se jí účastní: ředitel školy, zákonný zástupce, třídní učitel, členové špp, případně zástupce orgánu sociálně-právní ochrany dětí, zástupce rady školy (pokud byla zřízena), popř. další odborníci. O průběhu a závěrech jednání se provede zápis, který zúčastnění podepíší. Neúčast nebo odmítnutí podpisu zákonnými zástupci se v zápise zaznamenávají. Každý účastník jednání obdrží kopii zápisu.
- Pokud žák řádně neplní povinnou školní docházku, může mu být uloženo některé z výchovných opatření dle školního řádu školy.
- V případě, že neomluvená nepřítomnost žáka přesáhne 25 hodin, zasílá škola oznámení o zanedbání školní docházky s náležitou dokumentací (např. kopii písemného pozvání zákonných zástupců žáka k návštěvě školy, kopii zápisu z pohovoru, písemné vyjádření výchovného poradce, kopii písemného pozvání zákonných zástupců žáka na výchovnou komisi, kopii zápisu o jednání výchovné komise atp.) orgánu sociálně právní ochrany dětí.
- V nejzávažnějších případech – spolupráce s PČR, příp. podání podnětu k přestupkové komisi MÚ.

7.2. Násilné chování, agrese

Krizový plán

- v případě intenzivní agrese, přivolání dalších pedagogů, vedení školy, ŠP – odklon z výuky do ŠPP – zklidnění, pevné objetí, vybití agrese a zklidnění afektu aj.
- oznámení pracovníkům ŠPP;

- oznámení, komunikace a spolupráce s rodiči (telefonická, osobní);
- dle závažnosti výchovná komise, výchovné opatření podle školního řádu;
- práce se žákem – vytváření náhledu, zpětná vazba, alternativní techniky zpracování emocí, práce s motivací agresivního chování, dlouhodobé vedení atd.
- výchovné pohovory se žákem, rodiči;
- tvorba smluv/dohod (př. Individuální výchovný plán);
- spolupráce s OSPOD, PPP, dětskou psychiatrickou ambulancí či léčebnou;
- pobyt o přestávkách mimo třídu nebo (případně s dalším učitelem či asistentem pedagoga – je-li ve třídě k dispozici); odklon od příležitosti ve prospěch alternativní legální činnosti (graffiti na místech k tomu určených).

Nevhodné chování k dospělým/zaměstnancům školy (verbální agrese)

- jednoznačná formulace pravidel chování vůči dospělým ve škole;
- práce se žákem – vytváření náhledu, zpětná vazba, kázeňské tresty, dlouhodobé vedení atd.;
- práce se skupinou;
- komunikace a spolupráce s rodiči (telefonická, osobní);
- výchovné pohovory se žákem, rodiči;
- tvorba dohod/smluv např. IVÝP;
- výchovná komise;
- spolupráce s OSPOD, PPP, dětskou psychiatrickou ambulancí a dětskou psychiatrickou léčebnou.

Narušování výuky, nekázeň (vulgární chování, odmítání práce)

- samostatně s dohledem na plnění, „time out“ (možné je zakotvit pravidlo o odklonu z výuky do školního řádu);
- formulace jednoznačných očekávání i sankcí s jejich důsledným dodržováním (nejlépe za spolupráce všech učitelů učících v dané třídě);
- časově omezené oddělené vzdělávání jednotlivého žáka v ŠPP;
- skupinová výuka na omezenou dobu;

- práce se žákem – vytváření náhledu, zpětná vazba, kázeňské tresty, dlouhodobé vedení atd.;
- hospitace/supervize ve výuce s návrhem opatření vedoucích ke změně;
- spolupráce a komunikace všech vyučujících, zapojení učitele do vrstevnického programu;
- výchovné pohovory se žákem, rodiči;
- společné sezení třídy s učitelem a pracovníkem ŠPP (pokud není k dispozici, tak s pracovníkem ŠPZ) – konstruování pravidel, dohody;
- tvorba Individuálního výchovného plánu; odklon z výuky mimo třídu se zajištěným dozorem (s vyhrazeným učitelem v kabinetě) – zklidnění, práce mimo kolektiv buď jako přímá práce s vyhrazeným učitelem nebo výchovná komise;
- spolupráce s OSPOD, PPP, dětskou psychiatrickou ambulancí a dětskou psychiatrickou léčebnou – účast na případových konferencích.

Neplnění úkolů, zapomínání

- nastavení pravidel pro přípravu na vyučování (systém kontroly ze strany rodičů a učitelů, zpětná vazba přes notýsek);
- řešení podmínek pro přípravu na vyučování (denní režim, klid na práci);
- posloupnost opatření od motivace podpory a nalezení funkčního systému proti zapomínání po sankce;
- spolupráce s institucemi či odborníky (ŠPZ, pedopsychiatr, klinický psycholog apod.).

7.3. Vandalismus

Prevence

- opakovaná komunikace s žáky na téma ochrana majetku a zacházení s cizím majetkem;
- vytváření míst vhodných jako zázemí pro žáky – sedací kouty, lavičky, kde děti mají možnost posedět s přáteli a nezávazně komunikovat, a tak mají i méně času na způsobování hmotných škod;
- řešení problému s rodiči.

Intervence

- u škod, které se dají nahradit tak, že je opraví sám žák nebo žákyně, preference tohoto způsobu náhrady škody;
- stanovení náhradního alternativního trestu – prospěšná práce pro školu;

- oznámení vedení školy, pohovory s rodiči, výchovná komise, výchovné opatření.

7.4. Nová náboženská hnutí

Prevence

- seznámit žáky s riziky a praktikami (myšlenkovou ideou) těchto (různých) skupin;
- umět zmapovat existenci (skutečnost) a základní charakteristiku konkrétních sekt v České republice;
- naučit žáky rozlišovat mezi sektou a tradičním náboženstvím a možnostmi pojetí/výkladu tradičních náboženství;
- vymezit pojem sekta, jeho významové roviny;
- seznámit žáky s možnými riziky vstupu do sekty a s procesem závislosti na sektě (manipulace, pronásledování, pocity viny a méněcennosti, zmocňování se majetku členů, využívání profesního či mocenského postavení členů apod.);
- zabývat se základními předpoklady inklinace lidí k těmto skupinám (osobní krize – potřeba bezpečí, potřeba spirituálního rozměru, sociálního kontaktu, emoční a intelektová vyzrálost);
- umět diskutovat se žáky o dané tematice a snažit se odpovědět na případné dotazy.

Intervence (krizový plán)

U každého podezření o výskytu daného jevu by měly být vždy informovány tyto osoby:

- ředitel školy/školského zařízení;
- rodiče/zákonný zástupce;
- třídní učitel;
- školní poradenské pracoviště (školní psycholog, školní metodik prevence, výchovný poradce, speciální pedagog).

V odůvodněných případech je možné kontaktovat tato pracoviště:

- PPP (pedagogicko-psychologická poradna);
- SVP (střediska výchovné péče);
- OSPOD (oddělení sociálně právní ochrany dětí);
- Policie ČR;
- Linka důvěry.

7.5. Extremismus, rasismus, xenofobie, antisemitismus

Prevence

- Všeobecná specifická primární prevence formou zprostředkování demokratických hodnot a principů lidských práv a tolerance, výuka o extremismu a o negativech spojených s minulostí a současností extremismu, rasismu, xenofobie a antisemitismu a možnostech sankcí za projevy extremismu a souvisejících jevů, debaty s angažovanými osobami (např. diskuse s oběťmi extremistických útoků).
- Možnost využití životních příběhů, uměleckých děl – literatury, filmů s následnou besedou.
- Specifické formy prevence ve vztahu k již působícím extremistům a jejich strukturám ve škole (např. vzájemná diskuse s jejich potenciálními terči násilí).
- Zjistit hloubku extremistického přesvědčení či rasistických, xenofobních anebo antisemitských postojů u jednotlivců a zjistit jejich případné vazby na extremistickou scénu mimo školu.
- Zjistit rozšíření uvedených postojů v kolektivu, třídě, škole.
- Vyvolat diskusi o problémech souvisejících s uvedenými postoji s cílem odhalit jejich příčinu.
- Nabídnout alternativní volnočasové aktivity.
- Zaměřit výuku na tyto problémy.
- Okamžitě a razantně vystoupit proti projevům intolerance mezi žáky vyvolanými uvedenými postoji a názory.
- Pozvat experty k diskusi s žáky/studenty.
- Informovat rodiče v případě zjištění uvedených hlouběji zakotvených postojů a nabídnout jim spolupráci.
- V případě závažných projevů (především násilných) informovat bezpečnostní složky (Policii ČR).

Intervence (Krizový plán)

- **Rodiče** vyrozumět v případě opakovaných verbálních či vizuálních projevů s možným extremistickým podtextem či v případě odůvodněného podezření na účast žáka v konsistentní extremistické partě a v případě užití násilí s extremistickým, rasistickým xenofobním anebo antisemitským podtextem.
- **Policii** vyrozumět v případě podezření na promyšlenou a extremisticky, rasisticky, xenofobně nebo antisemitsky motivovanou činnost (např. opakované rasistické verbální výpady se závažnými dopady na psychiku terčů takových výpadů apod.) a na takto motivované vážnější formy násilí.

7.6. Rizikové sexuální chování

Prevence

- Zjištění sociálního klimatu ve třídě (buď použitím odborných metod k tomu určených, jako sociometrie, interaktivní programy a programy na rozvoj sociálních kompetencí, nebo v případě zkušeného pedagoga stačí i obyčejné pozorování a všímání si změn sociálního klimatu ve třídě) – popis, včasná intervence, besedy aj.

Intervence

Kdy informovat OSPOD:

- Dospělý je povinen chránit a prosazovat nejlepší zájem dítěte. Zjištěné násilí páchané na dítěti (i sexuální) je povinen ohlásit Orgánům sociálně-právní ochrany dítěte (OSPOD) nebo na Policii ČR. Další možnost, jak anonymně ohlásit zjištěné násilí na dětech, nabízejí internetové stránky <http://www.protikorupcni-linka.cz/cs/Obecna-temata/Nasili-na-detech/>.

7.7. Sebepoškození (automutilace, selfharm)

SP je komplexní autoagresivní chování, nezralá, maladaptivní odpověď na akutní anebo chronický stres, nezvladatelné emoce či myšlenkové pochody,

Ve skupině poškozujících se dětí a mladistvých je statisticky osmkrát vyšší výskyt sebevražd než v běžné populaci, ve většině případů však není smrt při sebepoškozujícím aktu hlavním motivem.

Přestože je SP autoagresí, je také, a mnohem více, aktem sebezáchovy, svépomoci, který umožňuje jedinci znovuzískání kontaktu se světem, obzvláště u mladých lidí, jež mají v anamnéze trauma. Přestože bolest, doprovázející sebepoškození, může být fyzicky téměř nesnesitelná, sebepoškozující jí dává přednost před psychickou trýzní a považuje ji za efektivní prostředek tišení duševní bolesti.

Nejčastěji pozorovaným sebepoškozujícím (automutilačním) chováním je:

- řezání (žiletkou, střepem atd.),
- pálení kůže,
- škrábání,
- píchání jehlou,
- rozrušování hojících se ran,
- značkování rozpáleným kovem nebo například značkovací pistolí,
- obrušování popálené kůže,
- kousání, údery, nárazy,
- dloubání, tahání kůže a vlasů/ochlupení a další.

Nejčastějším místem poškození bývají ruce, zápěstí a stehna. Závažnost poškození může sahát od povrchových ran až po poranění vedoucí k trvalému znetvoření.

Výskyt

- V mezinárodním měřítku se uvádí, že k sebepoškozování dochází u 18 % (mezinárodní čísla se liší od 13–23 %) mladých lidí ve věku 12–18 let.
- Sebeпошкоzování začíná nejčastěji ve věku od 12 do 15 let a může být buď dočasné, nebo dlouhodobé. V Česku je situace obdobná, uvádí se, že se sebepoškozují 17 % adolescentů, 13 % mladých dospělých a 5,5 % dospělých, přičemž dívky ve věku 14–17 let jsou hospitalizovány čtyřikrát častěji než chlapci ve stejném věku.

Důvody k sebepoškozování

- Děti a dospívající, kteří se sebepoškozují, mohou mít obtíže s vyrovnáním se s nepříjemnými až drtivými pocity, jako je (těžká) úzkost, smutek nebo otupělost. Uvádí, že SP jim pomáhá takové pocity tlumit a cítit se tak subjektivně lépe. Tato tvrzení potvrzuje fakt, že se během SP vyplavují v mozku endorfiny, které způsobují úlevu. Jiní uvádějí, že při sebepoškozování zažívají pocit kontroly nad vlastním tělem, myšlenkami, emocemi a také určitou zkušenost směřující k zotavení. Sebeпошкоzování může být pro některé způsob, jak vyjádřit své pocity a komunikovat tak s okolím o tom, jak se cítí. Nejlépe lze sebepoškozování porozumět jako způsobu zvládnání zátěže, který může být krátkodobě účinný, ale rozhodně nevhodný a životu nebezpečný.

Efekt nakažlivosti

- Sebeпошкоzování může být v některých případech z určitého úhlu pohledu společensky nakažlivé. U lidí, kteří se dříve sebepoškozovali, může tyto tendence posílit to, když slyší o sebepoškozování (pozitivně) mluvit někoho jiného, nebo když vidí někoho se sebepoškozovat (případně vidí následky sebepoškozování). To může platit, byť v menší míře, i pro lidi, kteří dříve se sebepoškozováním problémy neměli.

Vztah SP k biologickým, psychologickým/psychiatrickým a sociálním (rodina, výchova, sociální prostředí) vyvolávajícím faktorům.

Lidé, kteří se poškozují, často:

- trpí chronickou úzkostí,
- mají sklon k podrážděnosti,
- sami sebe nemají rádi/sami sebe znehodnocují,
- jsou přecitlivělí na odmítnutí,
- mívají chronický vztek, obvykle na sebe,
- mají sklon potlačovat zlost,
- mívají intenzivní agresivní pocity, které výrazně odsuzují a často potlačují nebo obracejí proti sobě,
- bývají impulzivnější a mívají oslabenou schopnost kontrolovat impulzy,

- mívají sklon jednat v souladu se svou momentální náladou,
- mají sklon neplánovat do budoucna,
- bývají depresivní a mívají sebevražedné/sebedestruktivní sklony,
- nemají flexibilní repertoár dovedností pro zvládání zátěže,
- mají sklon k vyhýbavosti,
- cítí se slabí, bezmocní.

Další faktory související s vyšším rizikem výskytu SP:

- tělesné, emoční nebo sexuální násilí,
- emoční labilita, impulzivita a egocentrismus,
- hraniční porucha, porucha příjmu potravy (anorexie, bulimie), posttraumatická stresová porucha
- dysfunkční rodina – ne vždy jde přímo o zanedbání, častěji se jedná o invalidaci (zpochybňování) pocitů a prožitků dítěte („Jsi prostě jen líný.“ „Jen se málo snažíš.“ „Teď už aspoň máš proč brečet“),
- chybějící hranice ve výchově,
- v souvislosti se školou šikana, negativní vzory – poškozující se spolužák/skupina (emo, gotici), indiskrétní, odsuzující, trestající učitel,
- u části dětí je SP součástí procesu hledání vlastní životní filozofie a stylu, snahy o nonkonformitu, resp. vymezení své identity ve světě (subkultura emo a gotik). Tyto děti se neizolují, svá zranění často netají, naopak považují SP za společné téma, včetně často až hororových fotografií, sdílených přes internet; v jednotlivostech se liší i etiopatogenetický podklad sebezraňování.

Prevence

- pomoci odhalit spouštěče sebepoškození,
- pomoci zlepšit schopnost uvědomit si stresory udržující SP,
- zlepšit schopnost rozeznat, prožívat a zvládat produktivnějšími pozitivními způsoby emoční stavy a vlastní emoce, naučit vhodnějšími strategiím zvládání stresu a poskytnout adaptivnější alternativy pro řešení zátěžových situací,
- motivace a asistence při odstraňování přidružených problémů (užívání návykových látek),
- posilování schopnosti dětí zvládat zátěž (schopnost zvládat zátěž obecně v populaci klesá) – součást univerzálních i cílených preventivních přístupů (např. umožnit mladým lidem v rámci školních a mimoškolních aktivit poznat a vyzkoušet různé metody zvládání stresu a negativních emocí,
- posilování schopnosti rozeznávat existující silné stránky a rozvíjet je,

- naučit obracet se na druhé a navazovat s nimi vztahy autentickým a smysluplným způsobem a účastnit se aktivit, při kterých mohou pociťovat smysluplnou vazbu a sounáležitost,
- vnímavost vůči projevům možného sebepoškozování.

Vnímavost vůči projevům možného sebepoškozování

- nevysvětlené popáleniny, řezné rány, jizvy a jiné shluky stop na kůži, běžným místem sebepoškození bývají paže, zápěstí a předloktí nedominantní horní končetiny, ale stopy sebepoškozování se mohou vyskytnout prakticky na kterékoliv části těla,
- ročnímu období nepřiměřené oblečení (dlouhé rukávy a dlouhé kalhoty v létě), potítka a jiné krytí zápěstí, vyhýbání se aktivitám, které vyžadují odhalení těla (plavání, tělocvična), obvazy a náplasti,
- netypické osobní věci (žiletka a jiné pomůcky, použitelné k řezání či úderům),
- nárůst známek deprese či úzkosti,
- neuvěřitelné nebo neúplné historky jako odpověď na cílené dotazy.

Intervence (Krizový plán)

- Posoudit aktuální riziko závažného sebepoškození a v případě jeho přítomnosti odeslat dítě, event. i proti vůli rodičů, do spádového psychiatrického zařízení;
- Kontaktovat rodinu, systematická dlouhodobá spolupráce s rodinou;
- Předat dítě školnímu psychologovi. Pokud škola nedisponuje školním psychologem, lze samozřejmě využít služeb psychologa pedagogicko-psychologické poradny;
- Motivovat dítě a rodinu k návštěvě specialisty – krizové centrum, psychologická/psychiatrická ambulance;
- Stanovit jasně hranice a pravidla na půdě školy;
- Ideální přístup je takový, ve kterém je SP tolerováno, ale vede ke konkrétním důsledkům – například lze zavést pravidlo, že žák může za učitelem přijít kdykoliv, když pociťuje nutkání poškodit se, ale učitel se mu nebude věnovat, pokud se poškodí (za podmínky, že jiný dospělý, učitel či rodič zvládne akutní situaci s eventuálním ošetřením či zabráněním dalším následkům).

Nevhodný postup

- snaha okamžitě odstranit sebepoškozující chování,
- sankce a ignorace .

Legislativní rámec – kdy informovat OSPOD/PČR, nedobrovolná hospitalizace:

- Ohlašovací povinnost se netýká přímo sebepoškozování, ale doprovodných problémů často SP doprovázejících – šikany, sexuálního zneužívání, zanedbávání péče, týrání dítěte (syndrom CAN) atd. – viz další kapitoly

- V případě přímého rizika vážného zranění nebo smrti následkem sebepoškození je namíste okamžitá, i nedobrovolná hospitalizace na psychiatrii – při odmítání hospitalizace bývá nutná asistence Policie ČR.
- Samotné sebepoškození není trestný čin, ale navádění/nucení k sebepoškození, sebevraždě nebo příčiny vyvolávající SP, jako je třeba sexuální zneužívání, týrání apod., jsou trestné činy, na něž se vztahuje oznamovací povinnost.
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí výslovně určuje jako povinnost různým institucím, mimo jiné i škole a školskému zařízení, nahlásit případ ohrožení zdraví nebo života dítěte, a to i tehdy, když se objeví pouze podezření na trestný čin. U fyzických osob je tento postup formulován jako právo, nikoliv jako povinnost.
- Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník stanovuje v § 364 až 368 povinnosti, jež má každá fyzická osoba v případě podněcování, schvalování, nadřizování, nepřekažení a neoznámení trestného činu. Paragrafy se vztahují na celou škálu trestných činů, oblast násilných činů páchaných na dětech a na týrání dítěte nevyjímaje (nestačí však podezření).
- Zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu v platném znění (§ 23). Člověka lze hospitalizovat bez jeho souhlasu v případě, že jeví známky duševní poruchy a je nebezpečný sobě nebo svému okolí.

7.8. Netolismus

Prevence

- Sledovat, jaké hry děti hrají.
- Uvědomit si, že hry mají i kladné stránky, některé umožňují rozvíjet logiku, postřeh, schopnost orientace ve složité situaci, koordinaci očí a rukou, koncentraci, plánování, řešení problémů a další schopnosti. Důležitý je výběr her a přiměřenost času jim věnovaného.
- Hrát hry spolu s dítětem a potom si o nich povídejte – pomáháte tak rozlišovat fikci od reality.
- Stanovte striktní limity, kdy dítě může hrát a kdy ne.
- Dávejte pozor, aby dítě nehrálo hry u kamarádů.
- Zjistěte, zda dítě hraním počítačových her neutíká od nějakých problémů.
- V průběhu hraní ved'te dítě k tomu, aby si po určité době (např. po hodině) udělalo přestávku, během ní o hře mluvte.
- Podporujte dítě v jiných zájmech.
- Předcházejte tomu, aby se dítě nudilo.
- Posilujte zdravé sebevědomí dítěte.
- V každém případě je základem prevence kvalifikované pozorování pedagoga, které může poukázat na více typů rizikového chování.
- Unavenost, nervozita, náhlé změny v chování, zhoršení prospěchu atd., to vše může učiteli napovědět, že žák prochází nějakou změnou, která nemusí být v pořádku.

- Zásadní je tedy být citlivý na podobné signály, dokázat nezaujatě pozorovat a hlavně signály nepřehlížet a nebagatelizovat.
- Potvrzení, že je rizikové chování mezi dětmi běžné, tedy že se stává normou, vede jen k rozvíjení a prohlubování problému.
- V praxi se stává, že rodiče či zákonní zástupci žáka nepovažují nelátkové závislostní chování dítěte za závažné. V tom případě může pedagog mj. seznámit rodiče/zákonné zástupce seznámit s tímto materiálem. Měl by je rovněž informovat o rizicích, které se s netolismem pojí.

Intervence (Krizový plán)

- Zásadní pro možnost poskytnutí pomoci je vytvoření důvěryhodného vztahu mezi školou a rodiči/zákonnými zástupci dítěte. Vzájemná spolupráce s cílem poskytnout dítěti podporu je základní podmínkou pro započítí jakékoliv intervence.
- Vlastní odborná pomoc pak může být úkolem institucí a organizací, jejichž databázi vytváří a pravidelně aktualizuje krajský školní metodik prevence pro příslušný region. Jeho prostřednictvím je tato databáze k dispozici školním metodikům prevence územně příslušných škol.
- Obecně se dá říci, že odbornou pomoc v oblasti netolismu mohou v daném kraji poskytovat:
 - pedagogicko-psychologická poradna
 - středisko výchovné péče
 - odborná zdravotnická zařízení
 - nestátní organizace orientované na danou problematiku

7.9. Poruchy příjmu potravy

Prevence

- Podpora duševního zdraví dětí: zvyšování psychické odolnosti, rozvoj copingových dovedností, sociálně-emoční učení;
- Výchova k přiměřenosti a umírněnosti v postojích, důraz na nebezpečí jednostranných nebo extrémních postojů ve výživě, životním stylu, ve sportu;
- Dobrá školní jídelna, omezení automatů na sladkosti a slazené nápoje;
- Práce s dětmi nemocnými PPP – vysoce riziková skupina pro rozvoj PPP;
- Podpora protektivních faktorů rodiny, otevřená komunikace;
- Snížení pocitů úzkosti a viny u dětí;
- Snižování stigmatizace, včasný záchyt psychopatologie u dětí;
- Vhodná je včasná intervence u rizikových jedinců (rychle zhubnul, zvrací s jakoukoli argumentací...), interaktivní programy, rozvoj všeobecných aktivit, zájmů;
- U běžné populace se spíše zaměřit na předcházení nevhodných redukčních diet a prostředků na zhubnutí (důraz ne na nebezpečnost, ale na neúčinnost);
- Předcházet šikaně pro vzhled, oblečení, tělesný výkon, to, co jí nebo pije;

- Rozšířit nabídku vhodných konkrétních materiálů (svépomocné příručky jak zvládat anorexii, bulimii) pro nemocné a jejich rodinné příslušníky.

Sít partnerů:

- Centrum Anabell, z. ú. (Linka Anabell 774 467 293)
- Linka důvěry Dětského krizového centra (241 484 149, 777 715 215)
- Linka Bezpečí (116111)
- Fórum zdravé výživy (www.fzv.cz)
- E-clinic – Institut pro studium, prevenci a léčbu PPP a komorbidních onemocnění, z. ú.
- www.healthyandfree.cz – webové stránky podporující včasnou intervenci u PPP

Intervence (Krizový plán)

- Informovat pediatra, rodiče vždy, když dítě výrazněji zhubne, opakovaně bylo přistiženo, že zvrací (stačí informace od vrstevníků), sebepoškozuje se;
- Rodiče, i když dítě nechodí do školní jídelny.

7.10. Šikana

Schéma první pomoci:

- A. Odhad závažnosti onemocnění skupiny a rozpoznání, zda nejde o neobvyklou formu šikanování
 - Úkol naplňujeme především prostřednictvím rozhovoru s informátory a oběťmi.
 - Nesmí docházet k přímé konfrontaci pachatele a oběti.
- B. Rozhovor s informátory a oběťmi
 - Po rozhovoru s informátorem následuje rozhovor s obětí (NE s podezřelými pachateli).
 - Při rozhovoru s obětí je důležité, aby o tom nevěděli ostatní žáci (je nutné ochránit oběť před možnou pomstou agresorů).
- C. Nalezení vhodných svědků
 - Vytipovat členy skupiny, kteří budou pravdivě vypovídat (vybrat žáky, kteří s obětí sympatizují, kamarádi se s ní, nebo ji alespoň neodmítají, žáky nezávislé na agresorech, žáky, kteří nepřijímají normy agresorů).
- D. Individuální, případně i konfrontační rozhovory se svědky
 - Rozhovory zorganizovat tak, aby o nich ostatní žáci třídy ani další svědci nevěděli.
 - Vyskytnou-li se těžkosti, lze uskutečnit doplňující a zpřesňující rozhovory nebo konfrontaci dvou svědků.

- Vážnou chybou je společné vyšetřování svědků a agresorů, zcela zásadní chybou je konfrontace oběti a agresorů / agresora.

E. Ochrana oběti

F. Volba vhodné metody řešení k okamžitému zastavení agrese

- Cestou usmíření – postupné rozhovory s oběťmi, rozhovory s agresory, snižování napětí, zmenšování vzájemné antipatie;
- Cestou vnějšího tlaku – rozhovory s agresory, hledání způsobu a míry kázeňského opatření (aby se situace neopakovala).

G. Realizace zvolené metody řešení

- Usmíření;
- Výchovná komise – rozhodnutí o výchovných opatřeních.

H. Třídnická hodina

- Skupinová reflexe efektu usmíření nebo oznámení o potrestání agresorů.

I. Rozhovor s rodiči oběti

- Je třeba rodiče informovat o zjištěních a závěrech školy a domluvit se na dalším postupu, případně nabídnout pomoc s řešením následků proběhlé šikany.

J. Práce s celou třídou

- Pracovat na změně vnitřních norem a rolí;
- Nezapomenout pracovat s „mlčící většinou“, pomoci žákům bezpečně zpracovat zážitek, že byli svědky agrese a nezasáhli.

Postup vyšetřující osoby, má-li podezření na šikanu:

A. Konfrontovat svá pozorování s kolegy.

B. Co nejdříve oznámit své podezření školnímu poradenskému pracovišti, případně vedení školy, konzultovat další postup.

C. Mezi čtyřma očima vyslechnout více nezáujatých svědků, popřípadě konfrontovat svědky mezi sebou.

D. Je zejména důležité získat odpovědi na následující otázky:

- Kdo je obětí, popřípadě, kolik obětí je?
- Kdo je agresorem, kolik je agresorů? Kdo z nich je iniciátorem, kdo aktivní účastník šikanování a kdo je obětí i agresorem současně?
- Co, kdy, kde a jak dělali agresori obětím?
- K jak závažným agresivním a manipulativním projevům došlo?
- Jak dlouho šikana trvá?

E. Spojit se s rodiči případné oběti, konzultovat výskyt nepřímých znaků šikany. Poprosit je o pomoc.

- F. Vyslechnout oběť – citlivě, diskrétně, zaručit bezpečí a důvěrnost informací. NIKDY neřešit problém před celou třídou.
- G. Zajistit ochranu oběti šikany.
- H. Teprve po zajištění ochrany vyslechnout agresory, případně konfrontovat agresory mezi sebou. NIKDY konfrontace obětí a agresorů! Vytipovat nejslabší článek mezi agresory, dovést je k přiznání či vzájemnému obviňování.
- I. Požádat vedení školy o svolání výchovné komise (vedení školy, výchovný poradce, třídní učitel, školní metodik prevence, školní psycholog). Ta na základě shromážděných informací posoudí, zda se jedná o šikanu a jaký je stupeň její závažnosti (1 až 3 = počáteční šikana, 4 až 5 šikana v pokročilém stadiu), navrhne další postup vůči obětem i agresorům i třídě jako celku. Potrestání agresorů je individuální, závisí na věku, intenzitě šikany a na tom, zda se jedná o první případ či recidivu.
- J. Individuálně pozvat rodiče agresorů. Seznámit je se situací, sdělit jim navrhovaná opatření (zdůraznit možnost nápravy) a požádat je o spolupráci. Pokud odmítají, zvážit oznámení na Policii ČR, OSPOD apod.
- K. Individuálně pozvat rodiče obětí šikany. Seznámit je s výsledky šetření, domluvit se na opatřeních (zvážit psychologickou pomoc apod.).
- L. Rozebrat situaci ve třídě (vynechat citlivé detaily), vysvětlit nebezpečí a důsledky šikany, oznámit potrestání viníků. Pracovat s „mlčící většinou“. Třídu i nadále pozorně sledovat.

Postup při řešení pokročilé šikany (tzv. školní lynč):

První kroky:

- Překonat vlastní šok a rychle odhadnout vlastní možnosti k záchraně oběti (nevystavovat se nepřiměřenému ohrožení);
- Zachránit oběť – nebo přivolat pomoc a společně zachránit oběť;
- Zastavit skupinovou agresi.

Příprava podmínek pro vyšetřování:

- Informovat vedení školy, přivolat si na pomoc další pedagogy, nenechávat třídu ani na chvíli samotnou;
- Svou neustálou přítomností zabránit agresorům a svědkům domluvit se na křivé výpovědi;
- Souběžně – pokračovat v pomoci oběti (přivolání lékaře, kolegu, který odvede oběť na klidné a bezpečné místo);
- Přivolat někoho z týmu školního poradenského pracoviště;
- Oznámení rodičům oběti, případně i na Policii;
- ŠPP zahájí vlastní vyšetřování a současně naváže kontakt se specialistou na pokročilou šikanu.

Vlastní vyšetřování:

- Rozhovor s obětí;
- Rozhovory se svědky / informátory;

- Nalezení případných nesouladů ve výpovědích a konfrontace svědků;
- Rozhovor s agresory, konfrontace mezi agresory.

Opatření:

- Metodou vnějšího nátlaku – výchovná komise a návazná výchovná/kázeňská opatření;
- Důkladná práce se třídní skupinou.

7.11. Kyberšikana

Řešení kyberšikany je komplikováno faktem, že často neexistují svědci, že oběť nemusí vždy poznat, že jde již o kyberšikanu. Faktem je, že viník je jen velmi obtížně dohledatelný. Podmínkou účinné pomoci po technické stránce je úzká spolupráce s IT odborníkem. Vlastní řešení pak jde v podobných krocích jako řešení přímé šikany:

Zajistit ochranu oběti:

- Doporučit nereagování na útoky agresora, a to ani přímou odpovědí ani prostřednictvím komentování útoku v odpovědi někomu jinému (například na diskuzních fórech, v chatech apod.).
- Doporučit zcela ukončit jakoukoliv komunikaci s útočníkem.
- Doporučit oběti blokadu útočníka (přes poskytovatele služby).
- Doporučit (je-li to pro oběť přijatelné) naprosté odtržení útočníka od možnosti realizovat další útok tzn. odhlásit se z profilu, změnit telefonní číslo, změnit mailovou adresu apod.
- Společně s obětí projít všechny možnosti/způsoby, kterými může být dále napadána (kde všude se ve virtuálním světě s agresorem setkává ...).
- Zajistit případné důkazy:
 - Domluvit se s obětí, aby nějaký čas pořizovala screenshoty;
 - Pokusit se od poskytovatele služby zajistit další důkazy.
- Vyšetřování (je-li k němu dostatek informací):
 - Rozhovor s obětí, zjištění detailních informací o průběhu kyberšikany;
 - Rozhovor s případnými dalšími svědky (členy stejné diskuzní skupiny, chatovací místnosti apod.);
 - Shromáždění dostupných důkazů a svědectví;
 - Rozhovor s agresorem (odděleně od oběti) – je-li znám;
 - Cílem rozhovoru je agresora s okamžitou platností zastavit;
 - Rozhovor s rodiči agresora a navazující výchovné/kázeňské opatření.
- Informovat rodiče oběti, je-li znám agresor, i rodiče agresora;
- Pracovat s rodiči oběti průběžně, dát jim najevo, že škola situaci nebere na lehkou váhu;
- Informovat rodiče oběti o zjištěních a závěrech školy;
- Nabídnout pomoc a podporu oběti i rodičům – konzultace, odkaz na odbornou péči apod.

7.12. Alkohol

- Informovat vedení školy;
- Informovat rodiče vždy – při nález alkoholu u žáka nebo při přistižení žáka při konzumaci alkoholu – vždy třídní učitel;
- Při nález alkoholu nález zajistit a uschovat za přítomnosti alespoň jednoho svědka;
- Pokud je žák ohrožen na životě je nutné zavolat záchrannou službu;
- Všem je nutné udělat zápis (měl by ho udělat třídní učitel ve spolupráci s metodikem prevence, školní psychologu);
- Je vhodné také informovat dětského lékaře;
- V případě, že spolupráce s rodiči není efektivní, má škola možnost obrátit se na OSPOD.

Podrobné informace:

- V případě, kdy je žák přistižen při **konzumaci alkoholu v prostorách školy nebo v době školního vyučování**, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci **zabránit**.
- **Alkohol je třeba žákovi odebrat a zajistit**, aby nemohl v konzumaci pokračovat.
- Podle závažnosti momentálního stavu žáka, případně dalších okolností pedagogický pracovník posoudí, jestli mu nehrozí nějaké nebezpečí.
- V případě, kdy **je žák pod vlivem alkoholu do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě**, zajistí škola nezbytnou pomoc a péči a **volá lékařskou službu první pomoci**.
- Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, postupuje pedagogický pracovník podle školního řádu školy: O události sepiše stručný záznam s vyjádřením žáka, který založí školní metodik prevence do své agendy a vyrozumí vedení školy.
- V případě, **že žák není schopen pokračovat ve vyučování, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce nezletilého žáka, popř. rodiče nebo jinou blízkou osobu zletilého studenta a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl**, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.
- Jestliže **není zákonný zástupce dostupný**, vyrozumí škola **orgán sociálně právní ochrany dítěte obce** s rozšířenou působností a vyčká jeho pokynů. Škola může od orgánu sociálně-právní ochrany dítěte obce s rozšířenou působností vyžadovat pomoc.
- **Zákonnému zástupci ohlásí škola skutečnost, že nezletilý žák konzumoval alkohol ve škole i v případě, kdy je žák schopen výuky.**
- Jestliže se situace opakuje, splní škola oznamovací povinnost k orgánu sociálně-právní ochrany dítěte. Oznamovacím místem je příslušný odbor obecního úřadu obce s rozšířenou působností podle místa bydliště dítěte.
- V případě žákova zájmu nebo zájmu jeho zákonných zástupců poskytne škola potřebné informace o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace.

- Z konzumace alkoholu ve škole je třeba vyvodit opatření stanovené školním řádem. Za rizikové a protiprávní jednání je rovněž považováno navádění jiných žáků k užívání alkoholických nápojů.
- V případě důvodného podezření na intoxikaci žáka může pedagogický pracovník provést orientační test na přítomnost alkoholu (dechová zkouška), ale pouze na základě předem získaného souhlasu zákonného zástupce nezletilého žáka nebo zletilého studenta s orientačním testováním žáka na přítomnost alkoholu.

7.13. Syndrom CAN

1. *Vznik podezření*
2. *Informování vedení školy – nastínění postupu (ve spolupráci se ŠPP)*
3. *Rozhovor s žákem, případně spolužáky*
4. *Rozhovor s rodičem*
5. *Spolupráce s odborníky*
6. *OSPOD*
7. *Policie*

Prvním, co musí učitel udělat, aby mohl týranému dítěti pomoci, je vůbec všimnout si a odhalit to, že dítě nese nějaké stopy týrání. Jde jednak o změny chování žáka, jednak o fyzické známky vypovídající o násilném zacházení s dítětem. **U každého podezření o výskytu daného jevu musí být vždy informován ředitel školy!**

Rozhovor s žákem

Když učitel po zpozorování neklamných známek vzbuzujících podezření na syndrom týraného dítěte dojde k závěru, že dítěti je potřeba pomoci, měl by se vždy nejdříve pokusit navázat s žákem osobní kontakt. Nejlepší je, když se ho někde v soukromí dotáže na to, proč má například na těle modřiny nebo třeba proč v posledním době odchází ze školy jako poslední, zatímco dříve byl naopak mezi prvními, kdo spíchali domů.

Situaci prvního kontaktu mezi učitelem a žákem samozřejmě vždy zjednodušuje to, pokud vztahy mezi nimi nejsou jen striktně formální. **Pokud je pro učitele rozhovor obtížný, lze využít služeb školního psychologa!**

Když je dítě nedůvěřivé

Je prakticky nemožné stanovit přesnou hranici toho, kdy by měl učitel již ustoupit z role prvního kontaktu ve věci týraného dítěte a o problému informovat další instituce. Každý případ je individuální. Především v situaci, kdy se učitel nedaří navázat komunikaci s žákem, je dobré obrátit se na pedagogicko-psychologickou poradnu. Jednou z možností je, že učitel žákovi, který se nechce se svým problémem svěřit, doporučí, aby se obrátil na Linku bezpečí.

Neměli bychom také zapomínat na ostatní žáky, mezi nimiž se týrané dítě ve škole pohybuje.

Učitel by se proto měl také obrátit na jeho spolužáky nebo sourozence a zeptat se jich, zda o příčině jeho problémů nevědí něco bližšího.

Vystoupení týraného dítěte z anonymity je to nejtěžší, co po něm můžeme chtít. Nepochybně to souvisí s faktem, že má totiž mluvit o tom, jak mu ubližují jeho nejbližší.

Rozhovor s rodičem

Přestože je to právě rodič, nebo jiný zákonný zástupce, kdo je pravděpodobným původcem týrání, neznamená to, že by ho měla škola z celého procesu pomoci žákovi automaticky vyřadit. Pokud si učitel pozve do školy zákonného zástupce žáka, neočekává se, že by na ně měl hned udeřit s tím, aby mu vysvětlili, kdo u nich doma týrá jejich dítě. **Rozhovoru s rodičem se účastní i další osoba (např. člen ŠPP).** Učitel by měl v první fázi po rodiči chtít, aby pouze okomentoval to, jak si vysvětluje problémy, které učitel u dítěte vyzoroval. Může tak i zjistit, že skutečnou příčinou žákova neobvyklého chování je něco jiného než domácí týrání. Anebo může být zájem školy o osud žáka pro zákonného zástupce dostatečnou výstrahou k tomu, aby si uvědomil, že další ubližování dítěti bude mít pro něj vážné následky. Navíc učitel může z chování rodiče nepřímým poznat, zda v rodině k týrání nedochází. Rozumný rodič, nebo zákonný zástupce, který svěřenému dítěti nijak neubližuje, by měl naopak uvítat zájem školy, která se ho snaží upozornit na to, že jejich dítě má nějaký problém a je i ochotna mu při jeho řešení pomoci. Nakonec přímý kontakt učitele se zákonnými zástupci dítěte je také určitým, ale samozřejmě jen nepřímým indikátorem možného týrání – pedagog se na vlastní oči může přesvědčit, z jakého sociálního prostředí dítě pochází. Může pro něj jít o překvapení tím spíše, když rodiče jinak se školou nekomunikují, nechodí na třídní schůzky.

Zapojení odborníka

Pokud učitel od rodičů nic nezjistí a dítě se chová i nadále nezvykle, jde o další důvod k zapojení odborníka.

Je právem každého pedagoga, aby sám zvolil postup, který považuje v daném případě za nejlepší. Tehdy, když dítě samo přizná, že je týráno, nebo když si učitel jinak potvrdí, že bylo nějak fyzicky nebo psychicky poškozeno, měl by kontaktovat odborníky. Při zjištění nějaké zdravotní újmy se však nedoporučuje kontaktovat jen lékaře. Pediatr si totiž přeje, aby dítě přišlo v doprovodu rodiče. Také do pedagogicko-psychologické poradny by mělo dítě jít spolu se zákonným zástupcem. Pokud se však škole podaří domluvit se s poradnou na kontaktu bez účasti rodičů, je považováno toto porušení pravidel za přijatelné. Prioritou je pomoci dítěti za každou cenu.

V případě, že má učitel podezření na týrání žáka, situace se nezlepšuje a komunikace s rodiči také k ničemu nevede, je nezbytné kontaktovat především **OSPOD**, a to podle spádové oblasti, kam škola v dané obci přináleží, tedy podle obcí s rozšířenou působností. Na těchto úřadech je veden registr problémových rodin a je tedy možné, že po avízu školy budou sociální pracovníci hned vědět, jaké problémy jsou s danou rodinou spojeny.

Pozor na skutečnost o neoznámení trestného činu a nepřekažení trestného činu – týrání svěřené osoby dle ustanovení § 198 trestního zákoníku spadá mezi trestné činy vyjmenované jak v nepřekažení trestného činu (§ 367 TZ) tak v neoznámení trestného činu (§ 368 TZ). Tím, že nekontaktujeme-li orgány činné v trestním řízení, v případě, že už jsme se hodnověrným způsobem dozvěděli o týrání svěřené osoby, můžeme být sami pachatelé trestných činů nepřekažení tr. činu a neoznámení tr. činu. Pokud

má učitel jistotu, že byl spáchán trestný čin, má ze zákona povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení, pokud má podezření, zákon určuje školskému zařízení za povinnost nahlásit tuto skutečnost obecnímu úřadu, tedy sociálnímu pracovníkovi z orgánu sociálně právní ochrany dětí (OSPOD).

7.14. Krizový plán školy – krádeže

Kdy a komu hlásit krádež:

- Rodičům poškozeného ihned;
- Rodičům pachatele také okamžitě;
- Musí tomu předcházet důkladné šetření;
- Polici ČR krádež hlásíme tehdy, pokud je škoda nikoliv nepatrná, nikdo nejeví snahu o nápravu a škola není vlastními silami schopná domoci se nápravy;
- Polici ČR voláme také tehdy, pokud se jedná o úmyslné poškození nebo zničení věcí;
- Hlásíme to Policii ČR, jestliže si to žádá poškozený nebo poškozená nebo jejich státní zástupci;
- Na OSPOD hlásíme tehdy, pokud se jedná o opakované jednání a výchovná opatření, která škola udělala, neměla žádný účinek.

7.15. Tabákové výrobky (cigarety, elektronické cigarety, nikotinové sáčky)

- V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci tabákových výrobků v prostorách školy nebo v době školního vyučování či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit.
- Tabákový výrobek je třeba žákovi odebrat a zajistit, aby nemohl v konzumaci pokračovat.
- Pedagogický pracovník dále postupuje podle školního řádu školy: o události sepiše stručný záznam s vyjádřením žáka (zejména odkud, od koho má tabákový výrobek), který založí školní metodik prevence do své agendy.
- V případě porušení zákazu kouření informuje třídní učitel zákonného zástupce nezletilého žáka.
- V závažných případech (zejména s ohledem na věk nebo chování dítěte) a jestliže se jednání opakuje, vyrozumí škola orgán sociálně právní ochrany obce s rozšířenou působností. Škola může od orgánu sociálně-právní ochrany obce vyžadovat pomoc nebo od jiných subjektů nebo školských zařízení.
- Pokud pedagogický pracovník u žáků ve škole či na mimoškolní akci najde tabákové výrobky (včetně elektronické cigarety a nikotinových sáčků), ohlašuje to rodičům dítěte. Pedagogický

pracovník ovšem nesmí žáky prohledávat. Pedagogický pracovník ve škole, školském zařízení či na mimoškolní akci může žáka vyzvat k vydání těchto tabákových výrobků (nesmí je však bez souhlasu zabavit) nebo může volně položené tabákové výrobky odstranit z dosahu osob mladších 18 let.

- V případě, že žáci kouří mimo prostory školy či školského zřízení (např. v parku) mimo plnění povinné školní docházky, pedagogický pracovník neuděluje výchovná opatření. Může o tom informovat rodiče nebo provést krátkou intervenci u konkrétního žáka.
- Z konzumace tabákových výrobků ve škole je třeba vyvodit opatření stanovené školním řádem.

7.16. Návykové látky

Konzumace NL ve škole:

- V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci NL v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit.
- Návykovou látku je třeba žákovi odebrat za přítomnosti další osoby a s použitím ochranných pomůcek a zajistit ji, aby žák nemohl v konzumaci pokračovat. O události se sepiše stručný záznam s vyjádřením žáka, včetně toho, zda byly provedeny orientační testy na NL, případně další vyšetření, a s jakým výsledkem, viz níže bod 14). Tento záznam založí školní metodik prevence do své agendy a vyrozumí vedení školy.
- Podle závažnosti momentálního stavu žáka, případně dalších okolností, pedagogický pracovník posoudí, jestli mu nehrozí nějaké nebezpečí.
- V případě, kdy je žák pod vlivem NL do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, zajistí škola nezbytnou pomoc a péči a volá lékařskou službu první pomoci a Policii ČR, pokud ji nevolala již dříve.
- Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, postupuje pedagogický pracovník podle školního řádu školy. Především ihned zajistí vyjádření žáka a vyrozumí vedení školy.
- V případě, že žák není schopen pokračovat ve vyučování, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce nezletilého žáka, popř. rodiče nebo jinou blízkou osobu zletilého studenta, a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole. Vyrozumění škola učiní i v případě, kdy žák způsobilý k pobytu ve škole je.
- V případě, že žák není schopný dbát pokynů zaměstnanců školy, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce nezletilého žáka, popř. rodiče nebo jinou blízkou osobu zletilého žáka, a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.
- Jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyrozumí škola orgán sociálně právní ochrany a vyčká jeho pokynů. Škola může od orgánu sociálně-právní ochrany obce vyžadovat pomoc.

- Zákonnému zástupci ohlásí škola skutečnost, že nezletilý žák konzumoval NL ve škole i v případě, kdy je žák schopen výuky (dbát pokynů pracovníků školy). Zákonný zástupce má právo se písemně vyjádřit k této skutečnosti a postupu školy.
- Současně splní oznamovací povinnost k orgánu sociálně-právní ochrany dítěte. Oznamovacím místem je příslušný odbor obce s rozšířenou působností podle místa bydliště dítěte.
- V případě uživatelského zájmu nebo zájmu jeho zákonných zástupců, poskytne škola informace o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace.
- Z konzumace NL ve škole je třeba vyvodit opatření stanovené školním řádem. Nicméně je nutné rozlišovat distributora od uživatele. Uživatel je rizikový pouze sobě, distributor může ohrozit okolí. Distribuce je trestným činem, užívání NL je porušením školního řádu.
- Prokázané navádění jiných žáků k užívání návykových látek je považováno rovněž za rizikové a protiprávní jednání.
- V případě důvodného podezření na intoxikaci žáka může v určitých případech pedagogický pracovník provést orientační test na přítomnost NL (zkouška ze slin, z potu) ze zákona 379/2005 Sb. § 16. Jedná se o situace ve „formách výuky“, které představují odůvodněné riziko ohrožení života nebo zdraví dětí, žáků nebo studentů nebo jiných osob nebo odůvodněné riziko poškození majetku. Z uvedeného restriktivního výkladu plyne pro školskou praxi zásadní pravidlo, že v případě pochybnosti pedagogický pracovník oprávnění k orientačnímu vyšetření nevyužije.
- V ostatních případech důvodného podezření může pedagogický pracovník orientační test provést pouze na základě předem získaného souhlasu zákonného zástupce nezletilého žáka nebo souhlasu zletilého žáka s orientačním testováním žáka na přítomnost NL. Pokud je výsledek testu pozitivní, postupuje pedagogický pracovník obdobným postupem, jako je uvedeno od bodu 3. O události sepíše pedagogický pracovník stručný záznam s vyjádřením žáka.
- Obdobný postup zvolí pedagogický pracovník i v případě příchodu žáka do školy pod vlivem NL, resp. kdy nelze prokázat, že se žák intoxikoval ve škole.

Distribuce NL ve škole

- Distribuce NL je v České republice považována za protiprávní jednání. Je proto zakázána a může být kvalifikována jako trestný čin. Množství, které žák distribuuje, není nijak rozhodující.
- Přechovávání NL je také vždy protiprávním jednáním. Množství, které u sebe žák v danou chvíli má, je rozhodující pro to, aby toto protiprávní jednání bylo blíže specifikováno buď jako přestupek nebo v případě množství většího než malého jako trestný čin (provinění v případě nezletilého žáka) - ale toto množství nemusí mít žádný vliv na kázeňský postih, který je stanovený školním řádem.
- Jestliže má pracovník školy důvodné podezření, že ve škole došlo k distribuci NL, musí o této skutečnosti škola vždy vyrozumět místně příslušné oddělení Policie ČR, protože se jedná o podezření ze spáchání trestného činu.

- Jestliže se tohoto jednání dopustila osoba mladší 18 let nebo bylo namířeno proti osobě mladší 18 let, vyrozumí škola také zákonného zástupce a orgán sociálně-právní ochrany obce s rozšířenou působností.
- Pokud v rámci tohoto podezření zajistí pracovníci školy nějakou látku, postupují způsobem popsaným níže.

Nález NL ve škole:

V případě, kdy pracovníci školy naleznou v prostorách školy látku, kterou považují za omamnou nebo psychotropní, postupují takto:

- Látku nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.
- O nález ihned uvědomí vedení školy spolu s písemným záznamem.
- O nález vyrozumí Policii ČR, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky.
- V případě časové překážky na straně Policie se z praktických důvodů doporučuje za přítomnosti dalšího pracovníka školy s použitím gumových/latexových rukavic vložit látku do obálky, napsat datum, čas a místo nález. Obálku přelepit, přelep opatřit razítkem školy a svým podpisem a uschovat do školního trezoru. Zajištěnou látku následně předat Policii ČR.

V případě, kdy pracovníci školy zadrží u některého žáka látku, kterou považují za omamnou nebo psychotropní, postupují takto:

- Zabavenou látku nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.
- O nález ihned uvědomí vedení školy.
- O nález sepiší stručný záznam s vyjádřením žáka, u kterého byla látka nalezena, datum, místo a čas nález a jméno žáka. Zápis podepíše i žák, u kterého byla látka nalezena (nebo který látku odevzdal). V případě, že podepsat odmítá, uvede pracovník tuto skutečnost do zápisu. Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomen/na ředitel/ka školy nebo její/jeho zástupce.
- O nález vyrozumí Policii ČR, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky a informuje zákonného zástupce nezletilého žáka.
- V případě, že je látka nalezena u žáka, který se jí intoxikoval, předají látku zajištěnou výše uvedeným postupem, přivolanému lékaři, který se dostaví v případě, že to vyžaduje zdravotní stav žáka. Může to usnadnit léčbu, neboť u řady NL jsou známy protilátky, které odstraní nebo zmírní akutní účinek NL. Další postup nutný k identifikaci látky pak zajistí Policie ČR.

V případě, kdy pracovníci školy mají důvodné podezření, že některý z žáků má NL u sebe, postupují takto:

- Jedná se o důvodné podezření ze spáchání trestného činu, resp. provinění v případě nezletilých osob, nebo přestupku, a proto řešení této situace spadá do kompetence Policie ČR.
- Bezodkladně vyrozumí Policii ČR, zkontaktují s ní další postup a informují zákonného zástupce nezletilého žáka.
- Žáka je nutné mít do příjezdu Policie ČR izolovaného od ostatních žáků, ale zásadně pod dohledem. U žáka v žádném případě neprovádějí osobní prohlídku nebo prohlídku jeho věcí.

7.17. Rizikové chování v dopravě

V oblasti RCH v kontextu dopravy téměř výlučně komunikujeme s rodiči dítěte a domlouváme případné akce orientované na zvýšení kompetencí dítěte v dopravním systému (ideálně dle informací od rodičů, v jakých dopravních situacích se jejich dítě pohybuje). Výjimečně kontaktujeme policii, a to zejména v případě, kdy jsme svědky aktivit dětí, které mohou vést k dopravním nehodám.

Pedagog, pokud má podezření, popř. zkušenost s výrazně rizikovým chováním žáka, má možnost konzultovat nápadnosti v chování žáka s výchovným poradcem ve škole, popř. obrátit se na příslušnou pedagogicko-psychologickou poradnu s žádostí o konzultaci, popř. využít možnost supervize.

7.18. Domácí násilí

- Pokud získá pracovník školy hodnověrným způsobem poznatky o tom, že někdo připravuje, páchá nebo již spáchal jednání, které lze posoudit jako týrání dítěte, má podle platných zákonů tzv. **oznamovací povinnost**. V případě zanedbání této povinnosti nastupuje pro tuto osobu trestní odpovědnost za nepřekažení nebo neoznámení trestného činu.
- Každý, kdo přijde do kontaktu s dětmi v roli obětí násilí, má právo obrátit se na orgán sociálně právní ochrany dítěte a upozornit na porušení povinností nebo zneužití práv vyplývajících z rodičovské zodpovědnosti, nebo na skutečnosti, že na dětech byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, jejich lidskou důstojnost, mravní vývoj nebo je podezření ze spáchání takového činu; nebo jsou děti ohrožovány násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte. Jakmile se tedy kdokoli ve škole dozví o násilí páchaném na dítěti, pak by toto jeho oznámení orgánům činným v trestním řízení mělo být bezodkladné. Souběžně je povinností školy informovat také orgán sociálně-právní ochrany dětí.
- U trestných činů § 198 trestního zákona (týrání svěřené osoby), § 199 trestního zákona (týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě) ani § 187 trestního zákona (pohlavní zneužívání) není ze zákona zapotřebí vůbec zjišťovat souhlas poškozeného s trestním stíháním pachatele.

Co může dělat učitel, pokud má podezření na domácí násilí a zároveň týrání dítěte a rodiče odmítají se školou komunikovat?

- V první řadě by se škola měla snažit komunikovat s obětí domácího násilí a přimět ji situaci v zájmu dítěte řešit – například odkázáním na centra pomoci pro oběti domácího násilí. Pokud přesto rodič odmítá komunikovat, má škola v případě podezření na trestný čin povinnost dát podnět policii, informovat OSPOD – sociální pracovnice může vyšetření dítěte psychologem nařídit. Psycholog ale nesmí dát zprávu o vyšetření učiteli bez informovaného souhlasu rodičů. Podněty je možné dávat i přímo státnímu zastupitelství a jako oznamovatel žádat, aby byla škola informována o přijatých opatřeních ve lhůtě do 30 dnů. Škola musí popsat skutečný stav, který je příčinou podezření na trestný čin a samozřejmě vychází z okolností a ze situace, z jaké se o podezření spáchání trestného činu dozvěděla. Pokud se později trestný čin neprokáže, nemůže být pracovník školy odsouzen za pomluvu. Navíc OSPOD musí zachovat mlčenlivost o oznamovateli.

Může dítě samo iniciovat svou ochranu?

- Dítě má právo požádat orgány sociálně-právní ochrany, školy, školská zařízení a zdravotnická zařízení o pomoc při ochraně svého života a dalších svých práv. Tyto orgány, právnické a fyzické osoby a pověřené osoby jsou povinny poskytnout dítěti odpovídající pomoc. Dítě má právo požádat o pomoc i bez vědomí rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte.

Škola versus rodiče

- V případech těžkého násilí bývá často řešením rozvod partnerů. Proto by měla škola vědět, který z rodičů má dítě svěřené do své péče a zejména kdy a za jakých podmínek má druhý rodič soudně či dohodou určený styk s dítětem.
- Pokud je styk druhého rodiče s dítětem soudně upraven či omezen (např. styk pouze za přítomnosti kurátora), měl by první rodič školu o tomto opatření informovat. Rovněž by měl škole poskytnout rozhodnutí či dohodu o úpravě styku. Škola pak postupuje v souladu se soudním rozhodnutím či dohodou rodičů.
- Pokud se druhý rodič i přes soudem nařízené omezení domáhá styku s dítětem na půdě školy, neměla by škola dítě rodiči vydat. Škola by v takovém případě měla ihned informovat druhého rodiče. Dále by měla doporučit rodiči, který se styku domáhá, aby se pro řešení této otázky obrátil na orgán sociálně právní ochrany dětí, nikoli na školu, která nemá v kompetenci takové situace řešit a ani je zprostředkovávat. Je možné zde odkázat na povinnost žáka, který musí dodržovat školní a vnitřní řád a pokyny školy a plnit pokyny pedagogických pracovníků škol vydané v souladu s tímto řádem.

7.19. Příslušnost k subkulturám

- Cílem krizového plánu by mělo být oddělit příslušnost k subkultuře a projevy rizikového chování. Tj. neřešit a nesankcionovat příslušnost k subkultuře, ale pouze rizikové chování. Žádná subkultura nemá za „povinnost“ brát drogy či chodit za školu.
- Pedagog se může k žákovi či studentovi „přiblížit“ akceptací žákovy příslušnosti k subkultuře a vyjádřením porozumění jeho situaci. Měl by být schopen podat pomocnou ruku a dát jasné hranice nepřijatelným formám chování. Pokud tento přístup nebude účinný, pak je třeba situaci řešit společně s rodiči/zákonnými zástupci a poradenským zařízením.
- Pokud má učitel jistotu, že byl spáchán trestný čin, má ze zákona povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení. Pokud má takovéto podezření, zákon určuje školskému zařízení za povinnost nahlásit tuto skutečnost obecnímu úřadu, tedy sociálnímu pracovníkovi z orgánu sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD).

7.20. Homofobie

- Méně výrazné projevy homofobie může řešit pedagog sám za pomoci školního metodika prevence, školního psychologa či odborníka z některé nevládní neziskové organizace. V případech závažnějších forem homofobních projevů, zejména rozvinuté šikany je vhodné kontaktovat především pracovníky pedagogicko-psychologických poraden, kteří obvykle mají zkušenosti s řešením šikany obecně, i když někdy postrádají povědomí o specifikách šikany homofobní. Je-li podezření na spáchání trestného činu, potom je třeba kontaktovat Policii ČR v souladu s pokynem MŠMT.

7.21. Duševní zdraví X duševní onemocnění a psychická krize

Duševní zdraví

- Emocionální, psychická a sociální pohoda
- Stav pohody, kdy každý jedinec realizuje svůj vlastní potenciál, dokáže se vyrovnat s běžnými životními stresy, dovede pracovat produktivně a užitečně a je schopen přispívat své komunitě.
- Hranice mezi duševním zdravím a nemocí není jasně dána.
- Přejít mezi zdravím a nemocí je kontinuum, nejdůležitějším je porozumět sám sobě, naučit se vnímat své emoce, pracovat s nimi nejen skrze nástroje duševní hygieny, ale prostřednictvím zvládání každodennosti.

Psychická krize

- Tento termín se používá zejména, když některé psychické obtíže nabydou na své intenzitě.

- Reakce člověka na náročnou životní situaci, na nějakou dramatickou změnu, a bývá provázána negativními emocemi.
- Akutní zvládání krizové situace trvá obvykle 4-6 týdnů.
- Psychická krize se projevuje selháváním jak v osobním, tak pracovním životě.
- Změny se dějí ve všech oblastech – biologické, psychické, spirituální i sociální.

Psychická krize v dospívání

- Období adolescence je období změn.
- Ne vždy se musí v dospívání jednat o extrémní psychickou zátěž, příprava na ni (posilování resilience, sebevědomí a sebevědomí, dostupnost informací z oblasti duševního zdraví) může být v období adolescence podstatným nástrojem k tomu, aby mladý člověk krizi předešel a s psychickými potížemi se dokázal vyrovnat.

Úkol prevence v oblasti duševního zdraví

- Podporovat přijímání jinakosti a jedinečnosti každého jedince. Působit na zdravé klima třídy, podporovat respektující vztahy mezi žáky a otevřenou komunikaci.
- Posilovat schopnosti dětí a dospívajících zvládat běžné životní situace, které však mohou způsobit přirozenou psychickou zátěž (řešení konfliktu, komunikační dovednosti, zvládání stresu apod.).
- Podporovat uvědomování si spojitostí fyzického a duševního zdraví.
- Stavět péči o duševní a fyzické zdraví na stejnou úroveň.
- Podporovat schopnost rozeznávat a pojmenovávat vlastní emoce a psychické stavy, naučit se efektivním způsobům jejich zvládání, nabídnout alternativy k zacházení s náročnými životními situacemi.
- Zaměřovat se na rozpoznávání vlastních silných stránek a posilovat jejich rozvoj.
- Podporovat schopnost říkat si o pomoc, oslovovat druhé a umění účastnit se společných aktivit s nimi tak, aby byla naplněna potřeba sounáležitosti a smysluplnosti.
- Přispívat k destigmatizaci osob se zkušeností s duševním onemocněním.
- Podporovat téma duševní hygieny jak u žáků, tak pedagogických pracovníků, jako nezbytnou součást péče o své zdraví.
- Zavést a přijmout intervizi, supervizi a kontinuální vzdělávání pedagogů jako pravidelné a standardní metody podpory pedagogických pracovníků.

Diagnostika

- Zahrnuje složitý proces, který patří do rukou odborníka (psychiatr, klinický psycholog, pediatr, neurolog).

- Nejdůležitější je zabývat se příznaky a hledáním účinné podpory.
- Ukazatelem duševní nepohody a začínajícího rozvoje duševního onemocnění žáka může být zvýšená nemocnost či úrazovost, nechutenství, nevolnosti při příchodu nebo odchodu ze školy, výrazné změny hmotnosti, nápadná únava a ospalost, sebepoškozování, pasivita a ztráta zájmu o dění ve škole, smutek, výrazné emoční rozlady, strach ze známek a z reakce rodičů, projevy zvýšené agrese vůči okolí, zvýšený neklid a nepozornost, výrazné zhoršení prospěchu, samotářství a izolovanost dítěte vůči ostatním dětem, opakované neplnění povinností, záškoláctví, opakované pozdní příchody, aj.
- Mezinárodní klasifikace nemocí rozlišuje dvě základní skupiny dětských psychiatrických poruch: poruchy psychického vývoje (F8) a poruchy chování a emocí se začátkem obvykle v dětství a adolescenci (F9) (mimo tyto se mohou objevit i další psychiatrická onemocnění, která mají v porovnání s výskytem v dospělém věku řadu specifických příznaků) – úzkostné poruchy, schizofrenní psychózy, bipolární afektivní poruchy, unipolární deprese aj.

Poruchy chování a emocí se začátkem obvykle v dětství a adolescenci

- Pedagog by si měl všímat zejména následujících projevů, které pak může diskrétně konzultovat se žákem, rodinou nebo odborníkem za předpokladu trauma respektujícího přístupu:
 - Obtíže ve vykonávání každodenních aktivit považovaných za normální pro dítě daného věku
 - Obtíže v porozumění instrukcím
 - Obtíže v sociálních interakcích
 - Snížená schopnost vyrovnávat se se změnou
 - Obtíže nebo zvláštnosti v komunikaci
 - Restriktivní nebo repetitivní (opakující se) vzorce v chování, v zájmech, v aktivitách
 - Nadměrný strach, úzkost nebo vyhýbavost vůči specifickým situacím nebo objektům (např. vůči odloučení od rodičů nebo pečujících osob, vůči určitým sociálním situacím, konkrétním zvířatům včetně hmyzu, výškám, uzavřeným prostorům, stopám poranění nebo krvi aj.)
 - Změny ve spánkovém režimu
 - Náhlý nevysvětlitelný pokles zájmu o dosud se zájmem vykonávané aktivity
 - Opoziční nebo pozornost vyžadující chování
 - Nadměrná aktivita (výrazný problém zůstat v klidu, např. nadměrné běhání dokola, nadměrné mluvení nebo psychomotorický neklid)
 - Nadměrná nepozornost
 - Nadměrná impulzivita

- Opakované a kontinuální vyrušování ostatních (v hovoru, činnostech)
- Náhlé změny v chování k vrstevníkům včetně stažení se do sebe nebo vzteku
- Opakovaně se vyskytující nevysvětlitelné fyzické symptomy (bolest hlavy, břicha, nevolnost)
- Extrémní stydlivost
- Časté změny nálad bez zjevné příčiny
- Časté výbuchy vzteku
- Opakované vzdorovité chování
- Rozvrtné chování ve třídě
- Chování porušující stanovená pravidla nebo normy
- Fyzická agrese
- Neochota nebo přímé odmítání chodit do školy
- Jinak nevysvětlitelná nízká výkonnost ve škole
- Izolace od ostatních
- Extrémní beznaděj a zoufalství
- Přítomnost myšlenek, plánů nebo činů sebepoškozování/sebevraždnosti nebo jejich výskyt v minulosti dítěte

Hyperkinetické poruchy

- Poruchy aktivity a pozornosti, hyperkinetická porucha (ADHD; subtyp nepozorný, subtyp s převahou hyperaktivity a impulzivity, subtyp smíšený).
- Skupina poruch charakterizovaná nedostatečnou vytrvalostí v činnostech vyžadujících poznávací schopnosti, a tendencí přebíhat od jedné činnosti ke druhé, aniž by byla jedna dokončena spolu s dezorganizovanou, špatně regulovanou a nadměrnou aktivitou.
- Můžeme si všimnout neukázněnosti, impulzivnosti, náchylnosti k úrazům, konfliktnosti a bezmyšlenkovitého porušování pravidel.

Poruchy chování

- U poruch chování můžeme sledovat opakované a přetrvávající agresivní, asociální nebo vzdorovité chování (mělo by mít výraznější ráz než „běžné dětské zlobení“) a mělo by být trvalejší – alespoň 6 měsíců a déle).
- Patří sem například porucha chování vázaná na rodinu a socializovaná a nesocializovaná porucha chování.

Poruchy autistického spektra (PAS)

- Dětský autismus, Aspergerův syndrom.

- Vrozené geneticky podmíněné psychické poruchy.

Úzkostné poruchy v dospívání

- Nejdůležitějším symptomem v tomto případě je patologická úzkost.
- Generalizovaná úzkostná porucha, panická úzkostná porucha, fobické úzkostné poruchy, OCD nebo smíšená úzkostně-depresivní porucha.
- Úzkost vzniká bez zjevné vazby na nějakou konkrétní událost a doprovází ji řada různých nepříjemných symptomů jako jsou zrychlený puls, palpitace, třes, chvění, sucho v ústech, obtížné dýchání, nauzea, návaly horka nebo chladu, mravenčení, necitlivost končetin, strach ze zešílení, strach ze smrti.

Postup

- Pedagog, který zaznamená psychickou nepohodu, krizi či počínající duševní onemocnění by měl být schopen sám či za podpory někoho z kolegů vést s žákem podpůrný rozhovor, jehož cílem má být vedle poskytnuté podpory domluva s žákem na dalším postupu, kontaktování zákonných zástupců, pedagog by neměl jednat za zády dítěte.
- Pedagog poskytne žákovi i jeho rodině základní informace k dané problematice a možnostem řešení situace.
- Úkolem pedagoga není diagnostikovat nebo léčit, jeho role spočívá ve zprostředkování kontaktu žáka s rodiči a poté případně s příslušnými odborníky.
- Důležité je žáka ujistit a ocenit jej, pokud přijde sám, že chce situaci řešit, potíže nebagatelizujeme, spíše vyjadřujeme zájem a spoluúčast na řešení situace.
- Pedagog může získat podporu školského poradenského pracoviště.
- Pedagog doporučuje kontaktování odborného pracoviště – PPP, SVP, psychologická či psychiatrická ambulance.
- Škola nabízí rodičům spolupráci – včasná intervence, podpůrné a přijímající prostředí, ...
- Samozřejmostí je i podpora rodičům/zákonným zástupcům.
- V případě odmítavého či nespolupracujícího postoje rodičů se může pedagog obrátit na psychologa spádové PPP s žádostí o metodickou podporu pro práci s daným žákem, a to i proti vůli rodičů. Zároveň, pokud se jedná o ohrožení zdraví či života dítěte, je na místě kontaktovat OSPOD.
- V případě bezprostředního ohrožení zdraví dítěte či jeho okolí je na místě kontaktovat rychlou záchrannou službu.

Doporučení pro první kontakt s žákem

- Pedagog zvolí příjemné místo pro něj i pro žáka, pedagog by neměl být nikým jiným rušen a měl by mít na rozhovor dostatek času, neměl by brát telefony či řešit jiné záležitosti

- Pedagog navodí příjemnou, přijímající a bezpečnou atmosféru, pozice pedagoga a dítěte by měly být vyrovnané (optimální je, pokud jsou oči dospělého v úrovni očí žáka, pozice vedle sebe je nejméně stresující)
- Pedagog aktivně naslouchá a nehodnotí, je podpůrný, oceňující
- Pedagog se pokusí zmapovat dostupné žákovy zdroje, které by mohly v řešení situace pomoci
- Žák a pedagogem naplánují další společné kroky, zrekapitulují domluvu a dohodnou se na tom, které informace jsou důvěrné, a s kterými budou dál zacházet ve smyslu sdílení s nezbytným okruhem dalších lidí, kteří se budou na realizaci podpory podílet
- Pedagog nezapomíná na své profesní a osobní limity, odkazuje na další služby a podporu

Pedagog by neměl

- Slibovat, že to, co nám žák řekne, je jejich tajemstvím
- Slibovat, že to bude dobré, že to vyřešíme k ideální představě žáka
- Mít přehnané reakce
- Zlehčovat situaci
- Moralizovat a obviňovat

V jakém případě vyrozumět OSPOD/Policii ČR

- Ohlašovací povinnost se duševních onemocnění obecně netýká, platí to i u sebepoškozování
- Nahlášení na OSPOD/Policii ČR je na místě, pokud zjistíme závažnou šikanu, sexuální zneužívání, zanedbávání, týrání aj.
- Ohlašovací povinnost podléhá také navádění jedinců k sebepoškozování/sebevraždě
- Nedobrovolná hospitalizace na psychiatrii je na místě v případě přímého rizika vážného zranění nebo smrti následkem psychické krize/duševního onemocnění (při odmítání hospitalizace bývá nutná asistence Policie ČR)

Podpůrná síť žáka s duševním onemocněním

- Mgr. Terezie Štokrová, Zdravotní středisko Za Mlýnem 1857, Staré Město 686 03, tel. 728315842
- Centrum klinické psychologie Veselí nad Moravou, tel. 792239917
- Ambulance dětské, dorostové psychiatrie a psychiatrie pro dospělé Zlín, MUDr. Jitka Michlová, tel. 605066906
- Krizové centrum při FN Brno, Jihlavská 20 (budova G) – tel. 532232078
- Linka bezpečí – tel. 116111
- Linka první psychické pomoci – tel. 116123

7.22. Sebevražedné chování

Sebevražda není jednorázovou záležitostí, jde o dlouhodobý proces s určitým vývojem:

1. Latentní sebevražedné myšlenky (nekonkrétní myšlenky na sebevraždu, touha nebýt).
2. Aktivní sebevražedné myšlenky – tendence (promýšlení plánu ukončení života).
3. Rozhodnutí ukončit život (čas, místo, způsob, prostředky jsou naplánovány).
4. Sebevražedný pokus/sebevražda (žák si ublížil nebo vyhrožuje, že to udělá, akutní psychická krize).

U dospívajících se objevují impulzivní sebevraždy (v důsledku rozchodu, vyhozené situace doma apod.), vyšší ovlivnitelnost (média), neodhadnutí letality pokusu o sebevraždu či záměrného sebepoškozování.

1. Premotivační fáze

Roli hrají rizikové faktory a spouštěcí události (onemocnění, rozchod apod.).

Rizikové faktory:

Na individuální úrovni se nejčastěji jedná o:

- předchozí pokus o sebevraždu či sebevražedné myšlenky,
- zne/užívání alkoholu či jiných návykových látek,
- duševní onemocnění (zejména deprese či schizofrenie),
- chronická úzkost,
- nízké sebehodnocení,
- nízká schopnost regulovat emoce,
- nedůvěra v sebe samého,
- nízká schopnost zvládat zátěž,
- impulzivita,
- sebepoškozování,
- neheterosexuální orientace (LGBTQ+),
- dlouhodobé tělesné onemocnění,
- pocity izolace či nedostatku sociální podpory,
- nápodoba v chování,
- neúspěchy ve školním prostředí.

Na úrovni rodiny, školy a vztahů:

- sebevražda v rodině (či blízkém vztahovém okolí),
- duševní onemocnění v rodině,
- dysfunkční rodinné zázemí,

- traumatické zkušenosti (např. zneužívání, týrání),
- konflikty ve vztazích, disharmonické vztahy či ztráty vztahů,
- šikana.

Na úrovni společnosti:

- dostupnost prostředků k provedení sebevraždy,
- role médií (např. nevhodné reportování o sebevraždě),
- stigma (např. lidí s duševním onemocněním),
- diskriminace (např. menšin),
- nedávné sebevraždy v blízkém okolí (např. v obci, ve škole).

2. Motivační fáze

Sebevražedné myšlenky a tendence. Největší možnost intervenovat, reagovat na varovné signály. Vliv tzv. moderujících faktorů (např. schopnost řešit problémy, zvládat stres, kvalita vztahů, hodnoty a postoje).

Varovné signály:

Změny v chování:

- samotářství, vyhýbání se kamarádům či oblíbeným činnostem
- potíže se soustředěním
- zhoršený školní prospěch
- rizikové chování (např. užívání návykových látek)
- změna chuti k jídlu
- potíže se spánkem (např. polehávání či pospávání v hodinách)
- potíže ve vztazích
- zanedbávání svého vzhledu
- sebepoškozování
- zabývání se myšlenkami na sebevraždu či ukončení života
- vyhledávání informací o sebevraždě, shromažďování prostředků k vykonání
- sebevraždy (např. lano, léky)
- rozdávání osobních věcí

V prožívání:

- náhlé změny nálad
- dlouhodobý smutek, plačtivost
- zvýšená úzkostnost
- podrážděnost, výbuchy vzteku
- vyčerpanost, apatie, pasivita
- nízké sebehodnocení a sebedůvěra

V komunikaci:

- ne/ přímé vyjádření, že chce zemřít
- „Přál/a bych si být mrtvá. Nechci žít. Kéž bych se nikdy nenarodil/a.“
- vyjádření beznaděje
- „Nic nemá smysl. Můj život nemá smysl.“
- vyjádření toho, že je všem na obtíž
- „Kdybych tu nebyl/a, nikomu bych nechyběl/a.“
- psaní deníku či básní, ve kterých se objevuje téma smrti či sebevraždy
- loučení se s ostatními, dopisy na rozloučenou

Všechny varovné signály je třeba brát vážně.

3. Sebevražedné jednání (pokus o sebevraždu či dokonaná sebevražda)

Mezi moderující faktory patří např. impulzivita, dostupnost prostředků k sebevraždě nebo naopak dostupnost pomoci či odborné péče.

Prevence

Na úrovni školy jde v prevenci sebevražednosti o několik principů:

- dny duševního zdraví, odstranění tabu
- pozitivní klima a atmosféra – škola má být bezpečným místem, které je přijímající a otevřené
- dostupnost informací – ve škole jsou dostupné informace o možné pomoci, škola disponuje kontakty na odborníky v oblasti péče o duševní zdraví ve svém kraji
- funkční školní poradenské pracoviště (ŠPP) sestávající ideálně ze školního psychologa, metodika prevence, výchovného poradce a speciálního pedagoga)
- podpora učitelů – jde o podporu ze strany vedení, psychohygiena, prevence vyhoření
- přístup učitelů – učitelé jsou všímaví ke svým žákům, zavádějí téma duševního zdraví do své výuky, znají varovné signály sebevražedného jednání, umějí identifikovat žáka
- v riziku sebevražedného chování a vědí, jaké jsou případné další kroky

Intervence pedagoga

Úkolem pedagoga je rozpoznat žáka v ohrožení a přesunout jej v systému péče dále.

a) Mírné riziko – sebevražedné myšlenky

Je vhodné nebagatelizovat situaci, přijmout aktuální nastavení žáka, nesoudit ho a nevyvolávat pocity viny, nesnažit se určovat, co má dělat a netlačit na něj.

Podpůrný rozvor:

- Měl by proběhnout s pedagogem, ke kterému má žák důvěru – pokud žák neodpovídá a nechce mluvit, můžete se ho zeptat, zda není ve škole někdo jiný, s kým by mluvil radši, a můžete nabídnout, že daného člověka společně najdete.
- Důležitý je dostatek času, prostoru a bezpečné, nerušené prostředí.

- Cílem je vyjádřit zájem a ukázat možnosti pomoci.
- Přes citlivost sdělení nelze žákovi slíbit důvěrnost informací – otevřeně se domlouváme na dalším bezpečném postupu.
- V první části jde o navázání kontaktu, kde vyjadřujeme zájem o žáka.
 - o Příklady otázek:
 - Můžu s tebou chvíli mluvit?
 - Mám pocit, že se v poslední době trápíš...
 - Mám o tebe strach...
 - Vidím, že se v poslední době straníš ostatních...
 - Pozoruji na tobě změny v poslední době... neděje se něco?
 - Pojdme si popovídat...
 - Děkuji, že mi říkáš, jak se cítíš a co prožíváš... chápu to správně, že to, co mi říkáš, znamená, že si chceš ublížit? Pochopil jsem to správně?
 - Slyšel jsem, že říkáš, že už nechceš žít... co jsi tím myslel?
 - Když o tom takhle mluvíš, znamená to, že si chceš ublížit? Znamená to, že se teď bavíme sebevraždě?
- V další fázi lze poděkovat žákovi za důvěru („děkuji ti, že mi to říkáš“), podpořit ho („mohlo být těžké se svěřit, vážím si toho“) a navrhnout další kroky – žák by měl vědět, že v tom není sám, a co se bude dít dál. Můžete žákovi vysvětlit, že jsou lidé, kteří ví, jak mu pomoci a co dělat, můžete nabídnout, že za ním půjdete společně. Poskytneme kontakty a přesné informace (např. o ŠPP, co nyní společně uděláme, číslo na Linku bezpečí).
- Následuje zvýšená péče a sledování žáka.

Při komunikaci se zákonnými zástupci:

- představit sebe a svoji pozici ve škole,
- nabídnout pomocnou ruku v řešení situace – ideální je, aby škola rozhovor vedla v duchu partnerství s rodinou,
- informovat o pozorovaném chování a fungování žáka,
- vysvětlit, že informace o stavu žáku budou v případě potřeby sdíleny s dalšími pedagogy
- nabídnout pomoc, domluvit schůzku (za přítomnosti třídního učitele, školního psychologa/metodika prevence, příp. i ředitele),
- školní psycholog/metodik prevence nabízí poradenství pro zákonné zástupce,
- udělat zápis z domluvy.

b) Střední až vysoké riziko – suicidální tendence

Ve chvíli, kdy má žák naplánovaný způsob, místo a datum sebevraždy, je ve vysokém riziku

a v dané situaci je vhodné učinit následující kroky:

- jeden pedagog zůstává s žákem a nenechává ho o samotě (ideální je, když je pedagog stejného pohlaví jako žák, aby s ním případně mohl i na toaletu)
- vhodný je podpůrný empatický rozhovor
- vysvětlit, že budou kontaktováni jeho zákonní zástupci
- zavolat si na pomoc další dospělou osobu, která pomůže situaci řešit a která volá zákonným zástupcům a informuje je o situaci a domlouvá se na dalších krocích (včetně příjezdu do školy)
- předat zákonným zástupcům kontakty na odbornou pomoc v kraji a domluvit na další schůzce, aby bylo jasné, kdo koho kdy kontaktuje. Na této další schůzce je vhodné diskutovat, jestli a v

jaké formě bude žák zapojen nadále do vyučování a jak bude nastavena komunikace informací o jeho stavu

- společně je vhodné připravit krizový plán pro případ, kdyby se situace opakovala

c) Akutní riziko – pokus o sebevraždu

Jde o situace, kdy si žák ve škole patrně ublížil (např. pořezal se, spolykal prášky), chystá se k tomu, chystá či vyhrožuje, že si ublíží.

První dospělý, který žáka najde, by měl:

- snažit se jednání zabránit, pokud lze, nebo poskytnout první pomoc.
- zůstat s žákem a nenechat ho o samotě.
- zavolat Rychlou záchrannou službu (155).
- zavolat si na pomoc další dospělou osobu, která mu pomůže situaci řešit.
- zavolat zákonným zástupcům žáka a informovat je o situaci. Lze jim předat kontakty pomoci – ŠPP, Linka pro rodinu a školu (116 000) anebo Rodičovská linka Linky bezpečí (606 021 021) anebo Orgán sociálně právní ochrany dětí (OSPOD). Obě zmíněné linky fungují i pro učitele.

Po situaci by měl pedagog:

- vytvořit zápis o situaci a informovat ředitele školy, příp. ředitelem dalšího pověřeného pracovníka (ideálně někdo ze ŠPP),
- zaznamenat situaci do Knihy úrazů,
- postarat se o vlastní psychohygienu,
- dále sledovat žáka a zajímat se o něj.

Postvence

Součástí postvence je:

- komunikace se zasaženou rodinou,
- mobilizace podpory ve škole a její zviditelnění a nabízení pro žáky i pedagogy,
- informování zaměstnanců školy a sdílení informací, jak událost může ovlivnit výuku,
- sdělení faktů jednoduše a krátce,
- péče o žáky, kteří mohou být smrtí nejvíce zasaženi (nabídnutí podpůrného rozhovoru).

Žáci, kteří mohou potřebovat větší péči:

- ti, kteří byli u sebevražděného jednání nebo krátce před ním byli v kontaktu se zemřelým,
- blízcí přátelé či např. sourozenci navštěvující tutéž školu,
- žáci, kteří hůře zvládají zátěžové situace, mají nedostatek sociální podpory, historii duševního onemocnění, sebevražedných představ či sebevražedného pokusu, trauma nebo ztráty, příp. zažili sebevraždu ve své rodině,
- žáci ve výlučném vztahu k zemřelému (např. agresori, či ex-přítel/kyně).

Sdělení zprávy žákům:

- případné následné diskusi je vhodné nechat zbytek hodiny žáky dělat samostatnou tichou prací spíše než pokračovat ve vyučování běžným způsobem,
- říct o tom, co se stalo – popisně, krátce, jasně,
- zeptat se třídy, jak jim teď je, co jim běží hlavou, co potřebují,

- být připraven říct, že něco učitel neví,
- normalizovat emoce, snímat vinu z žáků,
- nabídnout, co bychom teď jako třída mohli udělat, aby nám bylo lépe,
- být připraven na to, že se situace bude nadále objevovat (např. v třídnických hodinách či u jednotlivých žáků).

Zápis o situaci by měl obsahovat:

- jméno žáka,
- datum události,
- varovné znaky, které se u žáka objevily,
- kdo s ním mluvil,
- jak byla situace řešena,
- jaké informace žák sdělil,
- zda byli kontaktováni zákonní zástupci o co jim bylo sděleno o co sdělili, že učiní,
- další kroky.

8. Strategie ochrany před aktivním střelcem

STRATEGIE UTEČ – SCHOVEJ SE – BOJUJ!

Ve spolupráci FBI (Federal Bureau of Investigation) a DHS (U.S. Department of Homeland Security), na základě rozborů konkrétních případů a v souladu se strategií stresového managementu vznikla strategie UTEČ – SCHOVEJ SE – BOJUJ.

Představuje návod, či doporučení, jak se v případě útoku chovat. Je to výčet kroků (step by step) jejichž pořadí je velmi důležité a jejich provedení s klidnou myslí, jasným plánem a bez otálení může zachránit život. Důležité je pochopit, že není třeba provést všechny prvky UTEČ – SCHOVEJ SE – BOJUJ, ale operativně vybrat nejvhodnější možnost a tu s plným nasazením okamžitě provést.

Základní pravidla pro přežití útoku aktivního střelce:

- Pokud je to jen trochu možné opusťte co nejrychleji místo útoku – UTEČ!
- Pokud to nejde, ukryjte se a zabezpečte místo úkrytu jak je to jen možné – SCHOVEJ SE!
- Pokud se dostanete do kontaktu s útočníkem, bojujte o život – BOJUJ!

Volejte policii – 158, pouze pokud je to bezpečné

- Volejte pouze pokud na sebe neupozorníte a nepřivedete do nebezpečí sebe ani další osoby.
- Mluvte klidně, srozumitelně a jasně.
- Řekněte, kdo jste, kde jste a jaká je situace v místě útoku.
- Pokud to víte popište útočníka – počet, výzbroj, vzhled.

- Hovor ukončete až na pokyn operačního důstojníka. Pokud musíte hovor ukončit z bezpečnostního důvodu, nezavěšujte, aby operační důstojník mohl naslouchat.

UTEČ!

Pokud máte možnost uniknout z místa útoku a dostat se do bezpečné vzdálenosti využijte ji!

- Nejdříve si svůj plán úniku promyslete, uklidněte se a představte si únikovou cestu.
- Zbavte se všeho, co dělá při pohybu hluk – klíče, podpatky.
- Pokud máte možnost úniku, utečte. Dostaňte se do bezpečné vzdálenosti od útočníka.
- Osobní věci nechte namístě, neberte je s sebou. Důležité je zachránit si život.
- Při úniku varujte další osoby před vstupem do nebezpečného prostoru a pomozte jim s únikem.
- Jakmile jste v bezpečí volejte policii – číslo 158.
- Neposkytujte první pomoc zraněným. Jakmile dorazí záchranáři, postarají se o ně.
- Poslouchejte odkud přicházejí výstřely a snažte se těmto místům vyhnout.
- Pohybujte se přikrčením, využívejte všech možných krytů, nepohybujte se po prostředku ale při stěnách.
- Pokud potkáte při úniku zasahující policisty, zvedněte ruce a chovejte se klidně aby si Vás nespletli s útočníkem.
- Nezůstávejte v blízkosti budovy, ale dostaňte se do bezpečné vzdálenosti.

SCHOVEJ SE!

Pokud není únik možný, schovejte se.

- Nalezněte co nejrychleji vhodné místo k ukrytí. Opusťte otevřené prostory, chodby, haly a úkryt vyhledejte mimo tato místa. Ukryjte se tak, abyste snížili možnost zásahu.
- Chovejte se tiše. Vypněte vyzvánění u Vašeho mobilního telefonu.
- Zamkněte nebo zablokujte dveře například židlí. Zabarikádujte se těžkými předměty jako jsou kopírovací stroje nebo nábytek.
- Vypněte zdroje hluku a světla (rádia, projektory, monitory apod.).
- Neukrývejte se přímo za dveřmi. Útočník může střílet skrz dveře. Schovejte se za pevné předměty.
- Vyberte si úkryt, ze kterého můžete uniknout.
- Pokud to je možné a situace to dovoluje, volejte pomoc – číslo 158.

BOJUJ!

Pokud se dostanete do blízkého kontaktu s útočníkem a není možné utéct nebo se ukrýt bojujte.

- Zaútočte agresivně.
- Jako zbraň použijte cokoliv, co zvýší Vaše šance na úspěch – hasící přístroj (při jeho použití směřujte hasivo na hlavu), židle, násadu od koštěte.....
- Vrhujte na útočníka předměty, mířte na hlavu. Volte těžké předměty, které je možné házet.
- Útočník Vás neušetří. Nevyjednávajte, neproste o slitování.
- Při boji hlasitě křičte.
- Pokud je vás víc, vždy zaútočte hromadně a najednou.
- Pokud jste útočníka zneškodnili, neberte do rukou jeho zbraň, policie by si vás s ním mohla splést. Odkopněte zbraň opatrně do bezpečné vzdálenosti. Volejte hlasitě o pomoc.

KDYŽ NA MÍSTO ÚTOKU DORAZÍ POLICIE

Se zasahujícími jednotkami se můžete do kontaktu dostat ještě během “řádění” aktivního střelce nebo až ve chvíli, kdy je zneškodněn nebo místo útoku opustil. Důležité je, aby si Vás nespletli s útočníkem. Předpokládejte, že určitou dobu potrvá, než policie dorazí na místo útoku. Řiďte se následujícími zásadami.

- Zachovejte klid a řiďte se instrukcemi policie.
- Poskytněte policii potřebné informace.
- Nezasahujte policistům do práce.
- V okamžiku setkání s policií držte ruce tak, aby byly vidět.
- Nekřičte a zdržte se divoké gestikulace.
- Úkryt opusťte až na pokyn policie nebo pokud máte 100% jistotu, že již útok skončil.

Závěr

Pedagogickému sboru je neustále k dispozici poradenská pomoc školního poradenského pracoviště, kterou mohou využívat v podobě konzultací nebo předání konkrétního problému k řešení.

Každá třída minimálně 1x měsíčně třídnickou hodinu. Program třídnických hodin není zaměřen pouze na organizační záležitosti třídy, ale hlavně na budování pozitivního klimatu tříd. Ve spolupráci s třídním učitelem se může třídnických hodin zúčastnit také školní psycholog, který učitelům nabízí metodickou podporu a poradenství ohledně programu třídnických hodin.

Primárně preventivní působení ve výuce je zakotveno v ŠVP formou tematických bloků, které se v průběhu studia věnují postupně jednotlivým kategoriím sociálně nežádoucího a rizikového chování.

Prevence mimo vyučování zahrnuje zejména aktivity školní družiny a školního klubu, který nabízí dětem smysluplné využití volného času. Výraznou roli hraje také žákovská liga florbalu ŽALIFLO.

V zájmu ochrany našich žáků je ředitelem školy stanoven pevný rozvrh dohledů pedagogických pracovníků v prostorách školy před vyučováním a o přestávkách.

V zájmu ochrany našich žáků oslovujeme rodiče prostřednictvím webových stránek školy, při třídních schůzkách a prostřednictvím poradenského a konzultačního působení školního poradenského pracoviště. Rodiče žáků mají možnost kdykoliv využít celé spektrum služeb školního poradenského pracoviště – konzultovat včas své podezření, participovat na řešení a případně přijmout pomoc s řešením následků.

Detailní popis působnosti a rozsahu služeb školního poradenského pracoviště je k dispozici žákům i jejich rodičům na internetových stránkách školy, a to včetně podrobných kontaktní informací.

Každý pedagogický pracovník školy má stanoveny konzultační hodiny pro žáky i rodiče. Pro realizaci MPP využíváme finanční příspěvek SRPD. Naše škola splňuje základní požadavky pro to, aby mohla účinně předcházet vzniku sociálně-patologických jevů.

Ve školním řádu jsou zakomponovány body vyjadřující jasný odmítavý postoj školy vůči chování žáků a studentů, které má charakter sociálně patologických jevů, a to včetně popisů opatření, která se k takovým projevům chování váží.

Škola dbá na kontinuální vzdělávání pedagogických pracovníků školy.

Každý rok realizujeme orientační mapování třídního, školního klimatu či výskytu šikany. Výsledky jsou obsaženy v souhrnné zprávě z konkrétního mapování za určité období.

V Uherském Hradišti dne 1. 9. 2025

Mgr. Jan Vorba

ředitel školy

Mgr. Petr Kočíř

školní metodik prevence